

2—3 mars

Debatter m. m.

Torsdagen den 2 mars

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Ullsten ang. förutsättningarna för ett högre u-hjälpsanslag..	3
herr Nilsson i Agnäs ang. bestämmelserna för permission och försöksutskrivning av patienter vid mentalsjukhus.....	5
herr Wiklund i Stockholm ang. socialhjälpen till anhörig vid familjeförsörjares intagning på kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårdsanstalt eller mentalsjukhus.....	6
herr Lorentzon ang. risker vid användande av antibiotika vid uppfödning av djur inom livsmedelsindustrien.....	8
herr Björkman ang. utbetalning före påsk av de statsanställdas löner.....	9
herr Persson i Heden ang. importrestriktioner beträffande textilvaror.....	11
herr Nordstrandh ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor.....	12
herr Nyberg ang. åtgärder med anledning av att porslinsfabriken i Karlskrona läggs ned.....	12
herr Gustavsson i Ängelholm ang. utnyttjandet av exportindustriens investeringsfonder.....	14
herr Oskarson ang. arbetet med en långtidsplan för indragning och förflyttning av personal inom statens järnvägar.....	15
herr Wiklund i Härnösand ang. bestämmelser om radar å lotsbåtar	17
fru Ryding ang. rekryteringen av konduktörer vid statens järnvägar.....	17
herr Nihlfors ang. televisionssändningar från VM i ishockey.....	18
herr Wennerfors ang. rätten att medföra barnvagn å statens järnvägars bussar.....	20

	Sid.
Svar på interpellationer av:	
fru Jäderberg ang. utbetalningen av studiemedel enligt studie- hjälpsreglementet	21
herr Nordgren ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje och herr Werbro i samma ämne	23
Interpellationer av:	
herr Larsson i Umeå ang. återgivandet i dagspressen av kartmaterial	28
herr Wikner ang. avdrag vid beskattningen för merkostnader på grund av dubbel bosättning	29
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Nordstrandh ang. Nya Systemaktiebolagets fastighetsförvärv	30
herr Elmstedt ang. kontrollen över militära vapen- och ammuni- tionsförråd	30
herr Larsson i Umeå ang. generella regler för dispens från investe- ringsavgiften för vissa byggnadsarbeten	30

Fredagen den 3 mars

Svar på interpellation av herr Dahlgren ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter	31
---	----

Torsdagen den 2 mars

Kl. 15.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Svar på fråga ang. förutsättningarna för ett högre u-hjälpsanslag

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Ullsten har frågat mig om jag anser att de förbättringar som inträtt i vår utrikeshandelsbalans i förhållande till årets finansplan, skapat förutsättningar för ett högre u-hjälpsanslag än det av regeringen föreslagna.

De siffror för den svenska utrikeshandeln i december 1966, som publicerades i början av februari, var bättre än väntat. Handelsbalansens underskott för 1966 överstiger emellertid alltjämt 1½ miljard kronor. Prognoserna för handels- och bytesbalanserna 1967 tyder alltjämt på ett fortsatt kraftigt underskott. Mot denna bakgrund måste herr Ullstens fråga besvaras med ett nej.

Vidare anförde:

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr finansministern för svaret. Jag tror inte heller att de här små förbättringarna i vår handelsbalans har någon inverkan på våra möjligheter att ge u-landshjälp. Men det beror på att jag över huvud taget inte tror att u-lands-

hjälp har den stora betydelse för vår handelsbalans som framför allt finansministern brukar hävda. I själva verket tycker jag att regeringens försök att skylla på handelsbalansen som ett hinder för ökade svenska insatser tillhör de sämre argumenten mot sådana insatser. Som t. ex. nationalekonomen Staffan Burenstam Linder har hävdat i ett par artiklar, därav en häromdagen, tror jag att när det gäller inverkan på handelsbalansen är det mycket svårt att göra någon principiell skillnad mellan pengar som ges till grupper inom landet och pengar som ges till u-landshjälp. Varje utgiftsökning medför en belastning på handelsbalansen, på samma sätt som varje utgiftsminskning innebär en lättnad.

Sedan är det klart att om man granskar statsutgifterna noggrant, så kan man finna att olika utgifter har olika inverkan på valutareserven. Men då måste man också bl. a. ta hänsyn till sysselsättningsläget, alltså i vilken utsträckning vår produktionsapparat är fullt utnyttjad eller inte.

Om vi alltså skall öka vår u-landshjälp, vilket vi alla är överens om, i första hand till en procent av nationalinkomsten, så kommer vi upp till ganska betydande belopp. Detta har självfallet sin betydelse för handelsbalansen, på samma sätt som om vi skulle öka någon annan statsutgift med stora summor. Slutsatsen bör då bli, enligt min mening, att man tar konsekvenserna därav och låter en ökande u-landshjälpskostnad finnas med i den långsiktiga ekonomiska planeringen och givetvis också att man studerar de verk-

Svar på fråga ang. förutsättningarna för ett högre u-hjälpsanslag

ningar som de utgifterna kan få ur handelsbalanssynpunkt. Och om vi då även i fortsättningen skulle få en dålig handelsbalans, så måste det sägas vara ett utslag av den allmänna ekonomiska politiken. Det kan t. ex. bero på att vi inte har kunna hålla kostnadsläget nere, vilket givetvis i sin tur kan bero på att vi inte varit beredda att ge avkall på andra krav när de ökat våra utgifter för u-landshjälpen.

Jag vill sluta med att ställa en ny fråga till finansministern. I första kammaren sade finansministern förra året i samband med att u-landshjälpen diskuterades att den hjälpen praktiskt taget till sista kronan slår på valutabalansen. Jag fick i varje fall det intrycket, och jag tror att flera fick det, att man inom regeringen då bedömde u-landshjälpen på ett särskilt sätt i förhållande till andra statsutgifter och att den hade mycket större betydelse än de andra statsutgifterna. Ett år senare hävdade fru Lindström, som i fem år varit ansvarig för u-landshjälpen inom regeringen, i stort sett den ståndpunkt som jag här har drivit, d. v. s. att u-landshjälpen ur handelsbalanssynpunkt måste bedömas på ungefär samma sätt som andra statsutgifter. Jag skulle vilja fråga: Vilken av dessa två linjer är representativ för regeringens bedömning i dag?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Trots herr Ola Ullsten och Staffan Burenstam Linder har jag samma uppfattning i dag som jag deklarerade i första kammaren. Att jag därmed deklarerat regeringens ståndpunkt vore kanske litet förmätet av mig att utan vidare säga. Men jag har hävdat denna uppfattning inom regeringen och jag har aldrig blivit motsagd av regeringen. Även om f. d. statsrådet Ulla Lindström har en annan uppfattning är jag inte säker på att hon hävdade den

uppfattningen under den tid då hon var medlem av regeringen. Det är möjligt att hon framfört den efter det att hon lämnade regeringen. Jag kan bara deklarerera min uppfattning, och jag tror att jag i stort sett talar å regeringens vägnar.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! För den som inte har nöjet att sitta med i regeringen kan det vara något förvånande att hos finansministern finna *en* bedömning och hos den som är ansvarig för ifrågavarande fackområde en diametralt motsatt bedömning. Det är så mycket mera förvånande som finansministerns bedömning sakligt sett förefaller mycket konstig.

Det är klart att man — som finansministern i det inlägg jag citerade — kan föra en argumentering om u-hjälpskostnadernas inverkan på valutareserven. Men om man gör det måste man, som jag sade, först och främst ta hänsyn till sysselsättningsläget. Är produktionsapparaten helt eller nästan helt utnyttjad blir skillnaden mellan dessa två sätt att använda pengarna inte stor. Har vi överproduktion kan det rent av vara en fördel — i varje fall i den utsträckning u-hjälpen innebär leverans av svenska varor — att satsa på u-hjälps framför att satsa på låt mig säga någonting som innebär privat konsumtion.

Och alldeles bortsett från detta resonemang måste vi konstatera att nettoeffekten av våra u-landsinsatser för valutareservens vidkommande inte är så stor som finansministern vill göra gällande när han säger att den till sista kronan slår på valutareserven. Jag skall ta några exempel.

När det gäller krediter som vi ger till de internationella organen — IDA, Världsbanken och IFC — har det visat sig, att medan Sverige satsat ungefär 150 miljoner kronor till dessa organ i form av finansiella lån, så har organen lagt ut beställningar i Sverige som mot-

svarar ett belopp fyra gånger större än det Sverige inbetalt. Man kan alltså för-
enklat säga att i det avseendet har ur
handelsbalanssynpunkt u-hjälpen varit
en ren vinst.

Våra gåvor utgörs vidare till hundra
procent av leveranser av svenska varor
— torrmjök, papper o. s. v. När det gäl-
ler SIDA:s fältverksamhet beräknas att
ungefär nittio procent av det material
som används levereras från Sverige, och
leveranserna sker i stor utsträckning
med svenskt tonnage.

Detta är fakta som förra statsrådet
Ulla Lindström meddelat i en debatt,
och jag utgår från att de är korrekta.
Jag har för övrigt kontrollerat dem.

Totalt sett visar det sig, enligt upp-
gifter som jag fått från SIDA, att endast
cirka 15 procent av vår totala u-hjälp
är en direkt belastning på vår valutare-
serv. Och av de 65 miljoner i ökning för
fältprojekt, som vi diskuterar, drabbar
endast cirka 10 procent vår valutare-
serv. Då måste det väl vara svårt att
använda vår dåliga handelsbalans som
motiv för att inte höja denna hjälp.

Chefen för finansdepartementet, herr
statsrådet STRANG:

Herr talman! Herr Ola Ullsten har
ställt en direkt fråga till mig: Anser fi-
nansministern att de förbättringar i för-
hållande till beräkningarna i årets fi-
nansplan som inträtt i vår utrikeshan-
delsbalans skapat förutsättningar för ett
högre u-hjälpsanslag än det av rege-
ringen föreslagna? Jag har svarat nej
på den frågan — jag måste ju svara an-
tingen ja eller nej.

Att utifrån detta ta upp en debatt om
u-hjälpen över huvud taget är enligt min
mening att missbruka frågeinstitutets
marginaler. Jag har självfallet ingenting
emot att diskutera dessa ting med herr
Ullsten, om han får plats i en debatt
där de hör hemma. Men i dagens debatt
kan jag inte gärna, med respekt för dag-
ordningen, ge mig in i en sådan diskus-
sion.

Härmed var överläggningen slutad.

1* — Andra kammarens protokoll 1967. Nr 11

§ 2

Svar på fråga ang. bestämmelserna för
permission och försöksutskrivning av
patienter vid mentalsjukhus

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr
statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs
har frågat, om jag anser att bestämmel-
serna för permission och försöksut-
skrivning av patienter vid mentalsjuk-
husen är så utformade att allmänheten
icke onödigtvis utsätts för risker.

Enligt lagen om beredande av slutna
psykiatrisk vård i vissa fall gäller bl. a.
som villkor för både försöksutskrivning
och tillstånd att tillfälligt vistas utom
sjukhusområdet att åtgärden inte med-
för fara för annans personliga säkerhet
eller patientens eget liv. I båda fallen
kan patienten åläggas att iaktta särskil-
da föreskrifter. Vid försöksutskrivning
kan han också ställas under tillsyn av
lämplig person.

Beslut om tillstånd att tillfälligt vistas
utom sjukhusområdet och om försöksut-
skrivning fattas av överläkaren. I vissa
fall är det dock en särskild nämnd, ut-
skrivningsnämnden, som beslutar i des-
sa frågor. Detta gäller patienter som
tagits in på grund av domstols förord-
nande, patienter som begått brott mot
annans personliga säkerhet, men inte
åtalats, och patienter som varit intagna
i fängvårdsanstalt och tagits in för slu-
ten psykiatrisk vård under tiden för
anstaltsvistelsen eller i samband med
att denna upphört. Överläkaren kan
också hänskjuta en fråga om försöks-
utskrivning, som han själv får avgöra,
till utskrivningsnämndens prövning. Ut-
skrivningsnämnden består av en jurist
som ordförande, en läkare och en per-
son som har erfarenhet i allmänna värv.

De regler som jag nu redogjort för
anser jag väl ägnade att så långt möjligt
tillgodose kravet på att de sjukas vis-
telse i frihet inte utsätter andra männi-
skor eller dem själva för fara. Riksdag-
en har så sent som förra året prövat

Svar på fråga ang. socialhjälp till anhörig vid familjeförsörjares intagning på kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårdsanstalt eller mentalsjukhus

denna fråga vid antagandet av lagen om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Agnäs (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Aspling för svaret. Jag vet inte om det är lugnande. Det redogör för själva behandlingsgången i en fråga om patients frisläppande. Det talas här om att man skall se till att inte åtgärden medför fara för annans personliga säkerhet eller för patientens eget liv. Men jag vet ändå inte om man kan vara förvissad om att åtgärden inte medför sådan fara.

En tidning berättar om ett överfall, kanske ett mord under upprörande former — om ett mord inte alltid är upprörande — eller man hör om detta på kvällen i radio eller TV. Samtidigt får man veta att den misstänkte eller gripne gärningsmannen är intagen på mentalsjukhus och haft permission eller skrivits ut på försök. Då måste en normal människa fråga sig: Kan detta upprepas? Kan det hända att en kriminalpatient som är på permission eller frigivits gör inbrott hos mig och de mina, skjuter eller slår?

Vi vet att det händer ofta; vi har hört det gång på gång. Bara för någon månad sedan har vi läst om ett mord i en norrlandsstad. Patienten var enligt uppgift utskriven från ett mentalsjukhus.

Man frågar om detta kan förhindras, och det var bakgrunden till min fråga till statsrådet. Visst kände jag i stort sett till bestämmelserna. Vad jag ville veta var om statsrådet anser att det som görs är tillräckligt, om han anser att det är betryggande. Jag vill gärna dela hans uppfattning, men oron finns kvar. Man möter människor som säger: »Är ni som riksdagsmän övertygade om att det inte kan göras någonting?» Man säger att det måste bli någon ändring. Jag

måste verkligen fråga om en person som flera gånger begått ett brott mot annans personliga säkerhet bör ha de friheter som han kan få i dagens läge.

Jag vill ännu en gång tacka statsrådet för svaret.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Det är svårt att se hur bestämmelserna skulle kunna vara utformade annorlunda. Jag vill betona att bestämmelserna inte får användas i annat fall än då man så långt som möjligt har förvissat sig om att en försöksutskrivning eller en permission är motiverad.

Det oväntade kan naturligtvis inträffa — det vet vi — men vi måste också ha bestämmelser som möjliggör en försöksutskrivning eller permission. Från vårdsynpunkt kan detta många gånger ha utomordentlig betydelse för att patienten skall kunna återvinna sin psykiska hälsa.

Herr talman! Detta är den kommentar jag vill foga till protokollet med anledning av herr Nilssons i Agnäs synpunkter på mitt svar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. socialhjälp till anhörig vid familjeförsörjares intagning på kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårdsanstalt eller mentalsjukhus

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Wiklund i Stockholm har frågat när man kan vänta den cirkulärskrivelse om socialhjälp till anhöriga vid familjeförsörjares intagning i kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårdsanstalt eller mentalsjukhus som 1965 års riksdag uttalade sig för.

Svar på fråga ang. socialhjälp till anhörig vid familjeförsörjares intagning på kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårdsanstalt eller mentalsjukhus

Första lagutskottet uttalade i utlåtanden 1966: 39 bl. a. att det borde kunna uppdras åt en väntad utredning angående översyn av 1964 års lag om behandling i fångvårdsanstalt att se över frågan om socialt stöd åt häktade, anhållna m. fl. Chefen för justitiedepartementet har i januari månad i år tillkallat sakkunniga för en sådan utredning och i direktiven hänvisat till nämnda uttalande av första lagutskottet.

Kungl. Maj:t har den 17 februari 1967 beslutat överlämna den av herr Wiklund åsyftade riksdagsskrivelsen till de sakkunniga, såvitt den avser åtgärder för att tillgodose behovet av socialhjälp hos anhöriga till dem som anhållits, häktats eller tagits in i fångvårdsanstalt. Samtidigt har Kungl. Maj:t uppdragit åt socialstyrelsen att i samråd med medicinalstyrelsen inkomma med förslag till åtgärder som kan anses påkallade för att tillgodose behovet av socialhjälp till anhöriga till dem som tagits in på nykterhetsvårdsanstalt eller för sluten psykiatrisk vård.

Vidare anförde:

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Det är en ofta glömd och eftersatt grupp denna fråga gäller. Offer för kriminella eller på annat sätt socialt problematiska medborgares beteende är inte bara de som direkt drabbas därav, t. ex. genom en brottslig handling, utan stundom också anhöriga som står i något slags försörjningsberoende av en sådan person, om dennes beteende av skydds- eller behandlingsskäl fordrar ett längre eller kortare frihetsberövande.

Det rör sig alltså om en av naturliga skäl inte sällan knappt hörbar, skygg och ofta därtill oförskyllt drabbad grupp, vars svåra situation också kan uppkomma så där plötsligt som en blix från klar himmel, givetvis primärt på grund av personens socialt riskabla be-

teende men indirekt såsom en följd av samhällets skyddsreaktion mot detta i form av ett frihetsberövande.

För socialministerns svar på min fråga rörande samhälleligt stöd åt denna skygga och därför ofta förbisedda grupp av anhöriga till anstaltsintagna, särskilt i akutskedet av anstaltsvistelsen, ber jag att få tacka.

Frågan väcktes genom min motion om denna sak år 1965. Efter förslag av socialstyrelsen beslöt riksdagen på andra lagutskottets förslag att för Kungl. Maj:t ge till känna sin uppfattning att det vore lämpligt att ett cirkulär utfärdades genom Kungl. Maj:ts försorg om att berörda vårdorgan här borde träda in.

Det svar jag har fått av socialministern överensstämmer inte på något sätt med det av riksdagen gjorda uttalandet. Att åtgärder i denna fråga nu, efter två år, aktualiserats, genom beskedet i dag att frågan skall utredas dels genom den nya utredningskommittén angående kriminalvårdsklienteletets behandling, dels genom socialstyrelsen, är givetvis bara tacknämligt.

Jag tillåter mig nu, herr talman, att fråga socialministern om inte regeringen eller socialdepartementet likväl kunde åtminstone utfärda ett *provisoriskt* cirkulär i denna fråga. Det torde nämligen komma att dröja ganska länge innan i varje fall utredningskommittén framlägger något förslag i frågan. Jag tycker att det då föreligger en viss fara i dröjsmål.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Herr Wiklund i Stockholm gör gällande att det har dröjt länge innan ett ställningstagande gjorts i detta spörsmål. För egen del har jag ansett det lämpligt att frågan om åtgärder för tillgodoseende av behovet av socialt stöd i samband med frihetsberövande — genom häktning, anhållande

Svar på fråga ang. risker vid användande av antibiotika vid uppfödning av djur inom livsmedelsindustrien

eller intagning på fångvårdsanstalt — överväges i ett sammanhang. Det är detta som nu göres.

Motsvarande åtgärder för andra grupper som berövats friheten står givetvis i ett visst samband med vad som gäller intagning i exempelvis fångvårdsanstalt.

Frågan är nu föremål för prövning, och jag förutsätter att det inte skall dröja så länge innan vi får möjlighet till ett mera konkret ställningstagande.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag skulle då vilja fråga om det inte, när det inte tycks gå att nu utfärda ett särskilt cirkulär, vore möjligt att vidta mera allmänna åtgärder genom departementet för att effektivisera socialnämnderna? Vi har ju länge i andra sammanhang talat om angelägenheten av att deras verksamhet utvecklas till att bli en mera *uppsökande* verksamhet. I just de fall vi nu talar om borde en aktivitet av den arten från socialnämndernas sida vara synnerligen önskvärd och lämplig.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Denna fråga är inte så enkel som herr Wiklund vill göra gällande. Men jag vill tillägga att då vi nu har tagit upp frågan har vi gjort det för att få den ordentligt genomlyst.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. risker vid användande av antibiotika vid uppfödning av djur inom livsmedelsindustrien

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Lorentzon har frå-

gat socialministern om han anser att livsmedelsindustriens användande av antibiotika vid uppfödning av grisar, kalvar, fjäderfä och pälsdjur innebär risker för att det skapas farliga resistenta bakteriestammar som kraftigt kan öka läkemedelsallergiernas antal hos människor och därför bör föranleda någon åtgärd.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Såsom svar vill jag meddela att tillstånd krävs av statens jordbruksnämnd för att saluhålla eller försälja fodermedel som tillsatts antibiotika. Jordbruksnämnden får inte lämna sådant tillstånd utan att det tillstyrkts av veterinärstyrelsen, medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan. Sistnämnda myndigheter bevakar vid prövningen av dessa ärenden bl. a. riskerna för läkemedelsallergier. Vid massbehandling av sjuka djur gäller att veterinär får rekvirera antibiotika för inblandning i foder endast i sådan kvantitet som beräknas gå åt i det aktuella fallet. Behandlingen skall upphöra viss tid före slakt. Vid den statliga köttbesiktningen i slakterierna kasseras kött som påvisas innehålla antibiotika. Av det sagda framgår att användningen av antibiotika kontrolleras, och jag finner inte anledning f. n. vidta någon ytterligare åtgärd.

Vidare anförde:

Herr LORENTZON (k):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet för svaret på min fråga.

Statsrådet bekräftar att i vårt land saluföres och försäljes fodermedel som tillsatts antibiotika. Men då medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan bevakar riskerna vid prövningen av dessa ärenden finner statsrådet ingen anledning att för närvarande vidta några åtgärder. Svaret i och för

Svar på fråga ang. utbetalning före påsk av de statsanställdas löner

sig kan verka lugnande. Rådande förhållande talar dock ett annat språk. Nu är det ju ändå på det sättet här i landet, att antibiotika av olika slag, som under senare år har använts i stor utsträckning inom sjukvården, varit av största betydelse för att återge människor hälsa och rädda människoliv. Men tyvärr är det också på det sättet att det inte endast är sjukvården som har glädje av dessa läkemedel. Livsmedelsindustrien har också upptäckt att det ställer sig betydligt mera lönsamt att använda dessa medel för att bekämpa infektioner hos djur som sedan skall bli födoämnen. Härigenom slipper man nämligen att höja hygienien i livsmedelshanteringen på samtliga områden.

Här gäller det framför allt den industri som sysslar med uppfödning av bl. a. grisar, kalvar och fjäderfä och som förenklat och förbilligat djuruppfödningen genom att blanda antibiotika i djurens foder. Konsumenterna tillföres ständigt små mängder antibiotika och följen blir ett ökat antal läkemedelsallergier. Tyfus- eller paratyfusbakterier i tarmarna vänjer sig sålunda vid dessa läkemedel, och efter att ha utsatts en längre tid för antibiotika blir bakterierna motståndskraftiga, resistenta. De som smittas med dessa resistenta bakterier kan svårligen botas med antibiotika.

Enligt expertisen på området får vi räkna med att allt fler bakteriestammar blir motståndskraftiga mot antibiotika, som ursprungligen var avsedd för mänskligt bruk. Självklart är att detta tillvägagångssätt är lönsamt för industrien, men här är det fråga om kortsiktiga vinster. Och vem skall betala, om svårbedömbara skador uppstår på människor och djur? Vi måste kanske i framtiden räkna med dyrbar sjukvård och många svårbotade eller obotligt sjuka på grund av industriens uppträdande i detta fall.

Jag skulle här vilja ställa en fråga till herr statsrådet: Har det gått så

långt att det är omöjligt att helt förbjuda bruket av antibiotika i livsmedels- och lantbruksindustrien?

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! För att kunna bekämpa sjukdomar hos djuren är det nödvändigt att tillgripa medel av detta slag. Man kan säkerligen inte ställa i utsikt att vederbörande skulle avstå från att göra detta i dag.

Jag vill i sammanhanget erinra om att de bestämmelser vi har på detta område faktiskt är strängare än dem som världshälsoorganisationen uppställer.

Herr **LORENTZON** (k):

Herr talman! Här gäller det ju inte bara att förebygga sjukdomar hos djur. Uppfödarna blandar antibiotika i fodret till dessa djur för att därmed göra produktionen mera lönsam. Möjligen ligger det till på det sättet, att om man ändrar på detta tillvägagångssätt, skulle köttpriserna stiga alltför mycket.

Sedan är det alldeles riktigt att vi har strängare regler här i landet än andra länder på detta område, men det gäller framför allt fiskerinäringen. I Sverige är det förbjudet att behandla fisk med antibiotika. Men varför endast förbud då det gäller fisk?

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på fråga ang. utbetalning före påsk av de statsanställdas löner**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **GUSTAFSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Björkman har frågat mig om jag vill medverka till att, alldenstund sedvanligt utbetalningsdatum i år infaller under påskhelgen, lönerna till de statsanställda för mars månad utbetalas före påsk.

Reglerna om utbetalningstid för lö-

Svar på fråga ang. utbetalning före påsk av de statsanställdas löner

ner till statstjänstemän ingår i det allmänna avlöningsavtalet. Från huvudregeln om utbetalning tidigast den tjugofemte dagen i månaden meddelas i avtalet vissa undantag, som är motiverade av midsommar- och julhelgernas förläggning. Mot bakgrund härav är det enligt min mening naturligt att de avtalslutande parterna får ta ställning till frågan om ytterligare undantag bör göras. Jag kommer ej att ta något initiativ i frågan.

Vidare anförde:

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Anledningen till min fråga är självfallet att utbetalningsdatum i mars i år infaller på påskafton. Det är riktigt vad civilministern åberopar ur avlöningsavtalet. Det heter nämligen där att lönen skall »utanordnas i sådan tid, att utbetalning till tjänstemannen beräknas kunna ske tidigast den tjugofemte och senast den sista dagen i den kalendermånad till vilken förmånerna hänföra sig». I det förra fallet — alltså om beloppen utanordnas för utbetalning den tjugofemte — kan man kvittera ut lönen från checkräkning, om det betalningssättet användes, den tjugofemte. Men det har i bestämmelserna gjorts undantag för midsommar och jul. I juni må nämligen utbetalningen äga rum »dagen före midsommarafton, om midsommarafton infaller den tjugotredje, tjugofjärde eller tjugofemte, och utbetalningen i december ske tidigast den tjugoförsta».

Jag tolkar statsrådets svar så, att någon tidigare utbetalning inte kommer att göras nu i mars. Jag beklagar om så blir fallet. Det har ju blivit allt vanligare att man gör resor i samband med påskhelgen. Om nu utbetalningen sker i vanlig ordning kommer lönen tjänstemännen till handa först efter påsk. Omedelbart efter påsk infaller också ett kvartalsskifte, då många har större

utbetalningar för hyror etc. Tjänstemännen kan få lönen först den tjugofemte mars.

Jag har ifrågasatt om inte de aktuella bestämmelserna skulle kunna utvidgas till att gälla även påsken. Jag tolkar emellertid statsrådets svar så, att frågan om en utvidgning först måste tas upp i förhandlingar, eftersom det gäller en avtalsbestämmelse. Betyder detta att civilministern anser att undantagen är en förmån för de anställda? Jag förmodar att han menar det. I så fall skulle det vara de anställdas sak att aktualisera denna fråga.

Detta är nog formellt riktigt, herr statsråd. Men jag frågar: Måste man verkligen vara så formalistisk även i en så relativt obetydlig fråga, att inte statsrådet själv skulle kunna aktualisera frågan om en utvidgning av bestämmelserna till att gälla även påskhelgen?

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet GUSTAFSSON:

Herr talman! Det kanske inte är så mycket fråga om formalism i detta fall utan mera om ett principiellt ställningstagande. Jag menar, att när parterna har träffat en överenskommelse om på vilket sätt utbetalningen av lönen skall ske, så är det parternas sak att ta upp frågan, om de vill åstadkomma en ändring. Jag tror inte att det vore principiellt riktigt om jag skulle säga att vi härvidlag skall göra på det och det sättet.

Hur skulle herr Björkman reagera om jag gjorde ett ställningstagande av detta slag när det gällde en fråga av motsatt innebörd för tjänstemännen, kanske inte i direkt strid med avtalet men vid sidan om detta.

Det är, som sagt, ur dessa principiella synpunkter jag sett denna fråga.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Statsrådet vet mycket väl att jag anser att man inte skall avvika från bestämmelserna i avtalen.

Svar på fråga ang. importrestriktioner beträffande textilvaror

Detta är vi fullkomligt överens om. Men jag tyckte att denna fråga var så liten att statsrådet själv eller avtalsverket skulle kunna ta kontakt för att klara upp saken. Ty någon större principiell avvikelse kan det i detta fall ändå inte vara fråga om.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. importrestriktioner beträffande textilvaror

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet **GEIJER**, som yttrade:

Herr talman! Herr Persson i Heden har' frågat om handelsministern även i andra fall än beträffande Sydkorea avser att vidtaga importrestriktioner på textilvaror.

Då handelsministern på grund av pågående EFTA-möte är förhindrad att personligen besvara frågan har den lämnats över till mig.

Jag vill svara följande.

Den explosionsartade importökningen från Sydkorea av ett varuslag har tvingat fram ett tillfälligt avsteg från vår frihandelslinje. Genom importregleringen ges möjlighet att bättre hålla läget under uppsikt. Någon motsvarande utveckling föreligger ej i fråga om importen från något annat land.

Vidare anförde

Herr **PERSSON** i Heden (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Geijer för svaret på den fråga som jag ställde till handelsministern. Det var egentligen en följdfråga med anledning av handelsministerns svar den 16 februari på min fråga, om importen av textilvaror skulle kunna begränsas. Den frågan ställdes med anledning av de oroande tendenser som gjort sig gällande i landet, inte minst i textilbygderna, bl. a. i min hembygd. Många människor friställes och åtskilliga företag lägges ned driften.

Följdfrågan ställdes sedan handelsministern och regeringen hade vidtagit åtgärder så att säga över en natt, glädjande nog i helt annan riktning än vad svaret angav. Några dagar efter detta svar kom ett meddelande att regeringen i konselj beslutat om vissa restriktioner för importen från Korea. Då kom Korea in i bilden. Jag hade frågat om den generella importen.

Jag är glad över sinnesändringen som ägt rum och de åtgärder som vidtagits beträffande Korea, liksom jag är glad över statens beställningar på cirka 10 miljoner kronor för att kunna få vissa arbeten till stånd inom en del textilföretag.

Men, herr talman, importen från Korea är egentligen en liten del av vår samlade import i övrigt av textilvaror. Importen av textilvaror från t. ex. Hongkong har ökat under åren 1963—1965 med nära 1 miljon ton textilvaror. Samtidigt har importen av råvaror — bomull och fibervaror — minskat med 470 000 ton. Ökningen faller sålunda huvudsakligen på färdiga textilvaror från Korea. Detta är oroande för textilindustrin och har helt naturligt medfört nedläggningar av industrier och friställande av många människor utan att man kunnat bereda dem annan samsättning.

Om det skall kallas u-hjälp som bedrivs genom denna textilimport från Korea, så tror jag inte någon är betjänt av den u-hjälpen. Man ställer många svenska företag och anställda i vårt land i en mycket prekär situation, och de stora folkmassorna i u-länderna får mycket ringa eller ingen glädje därav. Om hjälpen kommit folkmassorna till del, hade man inte sagt så mycket härom.

Ett exempel skall ges. År 1963 uppgick Koreas egen bomullsproduktion till cirka 6 000 ton. Men samtidigt importerades från andra länder — säkerligen inga u-länder — 64 774 ton bomull. Här måste sålunda andra intressen

Svar på fråga ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor — Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av att porslinsfabriken i Karlskrona läggs ned

ligga bakom än de som det här är fråga om, nämligen hjälpen till de enskilda människorna. En sådan u-hjälp är långt ifrån tilltalande. Det är subventioner som här avgör priset på de importerade textilprodukterna. Regeringen vill sålunda helt utlämna vår textilindustri. Vart bär det hän?

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat, om jag vill upplysa kammaren om vilken aktivitet planeringsrådet för utbildningsfrågor utvecklat sedan vårriksdagen 1965.

Rådet har sammanträtt vid sju tillfällen under den åsyftade tidsperioden. Därvid har behandlats utvecklingen på lång sikt av utgifterna inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, frågan om gymnasie- och fackskoleutbildningens kompetensvärde och frågan om arbetskraftsprognoser. Vidare har frågor rörande det internationella samarbetet på utbildningens område diskuterats vid några sammanträden.

Vidare anförde

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för det kortfattade svaret, som åtminstone uppräkningsvis avslöjar att aktivitet utvecklats. Men har aktiviteten lett till någonting? Där om finns inte ens en antydning i svaret.

Orsaken till att jag frågar — jag vill gärna säga det för att inte bli beskylld för att fråga i onödan — är omöjligheten att få veta vad rådet sysslar med,

då det inte för några offentliga protokoll eller ens anteckningar som man kan komma åt och inte heller på annat sätt talar om vad det har för sig. Att i propositioner läsa sig till vad resultatet av eventuella överläggningar blivit eller inte blivit är inte lätt, herr Edenman. För det fordras en övermänsklig röntgenblick, och herr Edenman känner väl till att vi som vill veta någonting inte har någon sådan.

Det finns en mycket intressant passus i svaret: Man har studerat utvecklingen på lång sikt av utgifterna inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. Jag skulle gärna ha velat få någon antydning om hur mycket rådet, när det planerar, har bekymrat sig om penningtillgång och ekonomi. Hur mycket har det lyssnat till finansdepartementet? — Jag vågar kanske fråga det när finansministern nu också sitter här.

Jag tar ett aktuellt exempel: skolbyggnadsplaneringen. Ingenting håller ju i planeringen från år till år. Tendensen går nedåt. Långtidsplanering skall inte bara vara en gissningstävlan. Rådet skulle väl ändå ha kunnat ge stadga åt framtidssynerna, som lätt bleknar utlagda i verklighetens värld.

Jag skulle ha kunnat lämna flera exempel, men jag vill till slut understryka att jag tror att rådet bör kunna ha — och kanske också har haft — betydelse. Det är emellertid totalt omöjligt att bedöma den saken, och det vill man bra gärna när man sysslar så mycket med skolpolitik och utbildningspolitik som en del av oss gör här i riksdagen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av att porslinsfabriken i Karlskrona läggs ned

Ordet lämnades på begäran till

Svar på fråga ang. åtgärder med anledning av att porslinsfabriken i Karlskrona läggs ned

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Nyberg har frågat om jag är beredd att medverka till sådana åtgärder som kan mildra verkningarna för de anställda och för staden av att porslinsfabriken i Karlskrona läggs ned.

Nedläggandet av driften vid porslinsfabriken i Karlskrona är avsedd att börja under augusti månad i år och fortsätta under hösten. Totalt berörs 200 arbetare och 35 tjänstemän. På initiativ av länsarbetsnämnden i Karlskrona har en omställningskommitté bildats med representanter för arbetsgivaren, de anställda, staden och länsarbetsnämnden.

Arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden bedömer möjligheterna till omplacering av dem som berörs av driftnedläggelsen som relativt goda. Vissa svårigheter att ordna nya arbetstillfällen, främst för den äldre arbetskraften, kan dock uppstå. Arbetsmarknadsmyndigheterna kommer givetvis att utnyttja alla de medel som står till deras förfogande för att lösa uppkommande problem, varvid särskilda ansträngningar kommer att göras för att möta svårigheterna att sysselsätta den äldre arbetskraften.

Det bör erinras om att Luma-lampan AB erhållit lokaliseringstöd i form av ett lån för att förlägga större delen av företagets produktion till Karlskrona. Företaget avser att påbörja industribygget hösten 1967. När företaget blir fullt utbyggt, vilket det beräknas kunna bli inom ett par år, kommer 750 personer att sysselsättas. Redan i år kommer företaget att sysselsätta ett 50-tal kvinnor i tillfälliga lokaler i Karlskrona.

Jag vill också understryka att Karlskrona framdeles liksom hittills kommer att uppmärksammas i rådgivnings- och upplysningsverksamheten rörande lokaliseringsfrågor. De industrilokaler

som genom den nu aviserade driftnedläggelsen blir lediga bör därvid kunna bli en lokaliseringsfaktor av viss betydelse.

Vidare anförde

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min fråga. Det innehöll ungefär de uppgifter som jag hade väntat mig. Jag är tacksam att statsrådet här framhåller att Karlskrona liksom hittills kommer att uppmärksammas i rådgivnings- och upplysningsverksamheten rörande lokaliseringsfrågor.

I all korthet vill jag erinra om att det för närvarande göres driftsinskränkningar och företagsnedläggelser litet här och var i landet. De berör alltid de anställda liksom företagen själva och respektive orter på ett negativt sätt. De måste givetvis följas med stor uppmärksamhet av statsmakterna och av olika arbetsmarknadsorgan.

Beträffande den aktuella fabriken i Karlskrona och situationen där föreligger särskilt starka skäl till uppmärksamhet. Karlskrona stad har under flera år fått vidkännas minskningar i sin befolkningssiffra — de senaste båda åren har invånarantalet sjunkit med omkring 1 000 personer. Knappast någon annan stad i landet torde ha drabbats så hårt. Detta beror till betydande del på de militära reduceringarna, och man kan kanske förutse nya svårigheter på grund av de ytterligare nedskärningar på det militära området som är att vänta. Driftsinskränkningarna på den civila sidan blir naturligtvis mot denna bakgrund särskilt kännbara.

Jag skall inte närmare gå in på vad som tidigare ofta har sagts, nämligen att statsmakterna har ett särskilt ansvar för Karlskrona stad. Jag hoppas att det skall bli möjligt att lokalisera nya industrier till Karlskrona. Vi är

Svar på fråga ang. utnyttjandet av exportindustriens investeringsfonder

tacksamma för att vi har fått dit Lumlampan, men ytterligare insatser erfordras för att staden och orten skall utvecklas i gynnsam riktning.

Jag vill till sist erinra om det förslag som även vid årets riksdag har framförts, nämligen att ett stödområde skall bildas för lokaliseringen i östra och sydöstra Götaland. Det vore tacknämligt, om detta förslag kunde vinna riksdagens bifall.

Jag tackar än en gång för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. utnyttjandet av exportindustriens investeringsfonder

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustavsson i Ängelholm har frågat vilka kriterier regeringen i princip tillämpar vid avgörande beträffande ansökan från exportindustri att utnyttja sina investeringsfonder till utbyggnad för att kunna möta efterfrågan på sina produkter på utlandsmarknaden.

Investeringsfonderna användes som ett konjunkturutjämnande medel i den ekonomiska politiken. Oavsett detta har företaget, som förklarat sig beredda att investera i områden där det ansetts önskvärt att skapa ökade arbetstillfällen, fått ta fonderna i anspråk för investeringar även utanför de s. k. stöd-områdena. Investeringsfonderna har däremot inte använts direkt i exportstödjande syfte även om denna synpunkt spelat en roll för de medgivanden som lämnats med lokaliseringspolitiska aspekter.

Vidare anförde:

Herr GUSTAVSSON i Ängelholm (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansminister Sträng för svaret.

Anledningen till att jag ställde denna fråga är ett aktuellt fall i min hemtrakt där ett företag, vars produkter i stor utsträckning exporteras, av regeringen vägrats att få ta i anspråk sina fondmedel för utbyggnad av verksamheten. Företaget, som för närvarande sysselsätter mellan 60 och 70 personer, har expanderat starkt, och en ökande orderstock har nödvändiggjort en utbyggnad för att klara efterfrågan på företagets produkter. Man planerade en utbyggnad som skulle belöpa sig till cirka 1,3 miljon kronor och begärde att få utnyttja sina egna fondmedel härför. Samtidigt anhöll man om att få överföra cirka 400 000 kronor av investeringsfondmedel till lagerinvesteringskontot.

Länsarbetsnämnden ställde sig positiv till byggnationen, men arbetsmarknadsstyrelsen sade blankt nej. Det har den gjort sex gånger. Man har motiverat sitt avslag med att rådande konjunkturläge inte medger ett tillstånd. Företaget hoppades då att regeringen, som tidigare hävdade att exportindustrien skall stödjas, skulle godkänna utbyggnadsplanerna och framställningen i övrigt. Men även regeringen sade nej.

Företaget har en mindre avläggare i Spanien. I det läge som nu uppstått har man inte sett någon möjlighet att utveckla verksamheten här i landet, utan finner sig i stället nödsakad att bygga ut den del av företaget som är belägen i Madrid. Detta anser jag vara en beklaglig utveckling, då en utbyggnad här hemma enligt uppgift skulle ha medfört att antalet anställda ökade med ett 50-tal. Och det måste ju vara angeläget för oss att få behålla industrierna hemma i vårt eget land. Myndigheternas negativa inställning i det fallet är svår att förstå.

Arbetsmarknadsstyrelsen har när det gäller en annan plats för inte så länge sedan ansett sig böra pumpa in statliga pengar för att hålla ett till synes döds-

Svar på fråga ang. arbetet med en långtidsplan för indragning och förflyttning av personal inom statens järnvägar

dömt företag vid liv, samtidigt som man alltså här har vägrat ett företag att använda sina egna pengar för en nödvändig utbyggnad av verksamheten i syfte att kunna tillgodose en ökad efterfrågan på företagets produkter. Ett sådant handlande verkar inte att vara konsekvent, och det rimmar dåligt med myndigheternas tal om att exportindustrien skall prioriteras. Motivering- en att det rådande konjunkturläget skulle vara orsaken till avslaget är också märklig, eftersom det ju på senaste tiden har något kärvat till sig på arbetsmarknaden. Då tycker jag det borde vara tacknämligt att ett företag, låt vara av mindre omfattning, vill och kan expandera.

Enligt siffror från arbetsförmedlingen i Ängelholm samma dag som regeringens avslag kom redovisades där 26 grovarbetare, 20 murare, 10 träarbetare och 9 målare som arbetslösa. Det fanns alltså arbetskraft för byggnadsarbetet tillgänglig. Finansministern måste väl ändå medge att myndigheternas ställningstagande i detta fall verkar litet underligt.

Herr talman! Jag ber att än en gång få tacka finansministern för svaret.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Bara en kort korriger- ing. Den ärade interpellanten använde vid två tillfällen uttrycket »företagets egna pengar». Så är det nu inte. De pengar som avsättes i investeringsfonder och isoleras i riksbanken är skattemedel. Efter speciellt medgivande kan företagen få använda de pengarna, som annars skulle gå till skatt, för att bygga ut sin verksamhet. Men för att man skall få på det sättet subventionera ett företags utbyggnad av verksamheten måste det föreligga särskilda skäl. De skälen är sysselsättningsvårigheter rent allmänt, alltså en lågkonjunktur, eller klart uttalade lokaliseringsskäl. Intet av

dess båda skäl har i detta fall förelag- gat, och därför har det ansetts att skattebetalarna icke skall subventionera företagets utbyggnad.

Herr GUSTAVSSON i Ängelholm (s):

Herr talman! Jag betvivlar inte att de uppgifter finansministern här lämnat är riktiga — jag har inte närmare känt till dem. Men jag tycker ändå att det hade varit skäligt att här göra en ansträngning för att hålla företaget kvar i landet. Då hade ju också skattepengarna kommit tillbaka igen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. arbetet med en långtidsplan för indragning och förflyttning av personal inom statens järnvägar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdeparte- mentet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Oskarson har frågat mig, om jag vill upplysa kammaren om hur långt arbetet fortskridit med den långtidsplan som gäller indragning och förflyttning av personal inom SJ i samband med rationaliseringar.

I anslutning till rationaliseringsverk- samheten inom SJ pågår en ständig personalplanering för att bl. a. underlätta omställningen för sådan personal som berörs av organisatoriska förändringar. Inom företagets olika avdelningar gör man årligen utvecklings- och rationali- seringsprogram för de närmaste åren. Självfallet är det inte möjligt att pl- nera rationaliseringsverksamheten på sådant sätt att man långt i förväg kan göra detaljerade personaldispositioner. Genom långtidsplaneringen får man emellertid underlag för personalplane- ringen i stort och möjligheter att i god

Svar på fråga ang. arbetet med en långtidsplan för indragning och förflyttning av personal inom statens järnvägar

tid informera personalen om förändringar. För närvarande arbetar man inom SJ med en totalprognos över tillgång och behov av arbetskraft under en 5- å 10-årsperiod. Arbetet härmed beräknas bli klart i år.

Vidare anförde

Herr OSKARSON (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Palme få framföra mitt tack för svaret.

Statsrådet säger att det inom SJ pågår årliga utvecklings- och rationaliseringsprogram för de närmaste åren samt att man strävar efter att i god tid orientera personalen om alla förändringar i läget. Men statsrådet kommer säkerligen väl ihåg min fråga i höstas, där jag påtalade att 23 lokbiträden i Halmstad hade fått 14 dagar på sig att lämna besked om vart de ville flytta — Göteborg, Hälsingborg eller Malmö — eller om de ville omskolas. Det kan jag med bästa vilja i världen inte kalla god tid.

Vad jag — och många med mig — är mycket intresserad av är att få klart redovisat efter vilka planer rationaliseringarna vid SJ sker dels vad gäller personalen, dels med hänsyn till ekonomin. De som blir föremål för dessa rationaliseringar kan fordra att staten-arbetsgivaren i god tid orienterar dem om de indragningar och förflyttningar som kan bli aktuella, och likaså kan de kräva att få en ekonomisk prognos över de vinster som verket kan beräknas göra. Får vederbörande inte dessa besked skapas lätt misstro mot vidtagna åtgärder.

De flesta av dem det gäller har tjänstgjort på samma plats kanske 20 eller 25 år och har helt inrättat sig och sin familj — det gäller bostad, arbete, barnens utbildning o. s. v. — för att stanna kvar på denna plats. Därför bör all möjlig hänsyn tas till dessa omständig-

heter när det är fråga om indragning av tjänster eller förläggning av tjänster till annan ort.

Jag skall be att senare till statsrådet få överlämna en turlista som uppgjorts av personal vid SJ i Halmstad. Den är upprättad på grundval av den tidtabell som gäller från våren 1967. De som gjort upp tabellen är väl bevandrade med de lokala förhållandena och har mångårig erfarenhet av åkandetjänst. Enligt detta förslag skulle vinsten för verket — alltså SJ — bli att man minskade bortovarotiden från hemmastationerna Göteborg, Hälsingborg, Malmö och Halmstad med sammanlagt 26 timmar per dygn. Motsvarande vinst för verket i s. k. kvartstid skulle bli 10 timmar per dygn och tre överliggningar på bortastation skulle sparas. Detta skulle i kronor per år utgöra en aktningssvård summa, som det finns all anledning att uppmärksamma i de ekonomiska beräkningarna.

Dessutom vinnns fördelar som inte kan värderas i pengar. Man slipper irritation bland personalen och dess familjer — en irritation som eljest skapar otrivsel i arbetet, otrygghet och sämre arbetsförhållanden, med försämrad trafiksäkerhet som följd.

I det svar som statsrådet lämnade vid höstriksdagen framhölls att bland de personalpolitiska åtgärder som vidtagits i samband med rationaliseringar märks sådana som går ut på att försöka anpassa takten i förflyttning av personal till pensionering och naturlig avgång. Vidare framhölls att uppskov med förflyttning kan ifrågakomma. Mot bakgrund av dessa riktlinjer för rationalisering och förflyttning av personal som statsrådet angav och med hänsyn till den bevisning av de ekonomiska fördelarna för verket som kan företes i detta aktuella fall finns det all anledning att låta de berörda lokbiträdestjänsterna bli kvar i Halmstad, även om administration och ledning av perso-

Svar på fråga ang. bestämmelser om radar å lotsbåtar — Svar på fråga ang. rekryteringen av konduktörer vid statens järnvägar

nalen skulle behöva centraliseras till de större städerna.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Svar på fråga ang. bestämmelser om radar å lotsbåtar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Wiklund i Härnösand har frågat mig, om jag är beredd att pröva förutsättningarna för utfärdande av generella bestämmelser om att alla lotsbåtar skall vara utrustade med radar.

I årets statsverksproposition har vid beräkningen av anslaget till sjöfartsmateriel m. m. den sedvanliga prövningen skett av medelstilldelningen till olika ändamål, däribland till teleanläggningar. I övrigt vill jag endast framhålla att frågan om lotsbåtar skall vara utrustade med radar måste bedömas med hänsyn till förekomsten av andra effektiva hjälpmedel, t. ex. landbaserad radar och ultrakortvågstelefon.

Vidare anförde

Herr WIKLUND i Härnösand (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Frågan är inte föranledd av någon allvarligare olycka som är näraliggande i tiden. Men att inga allvarliga olyckor tursamt nog inträffat på detta område kan man tydligen tillskriva en mycket skicklig yrkesgrupp.

Jag kan inte rent tekniskt bedöma det svar som kommunikationsministern lämnat. Det talas i svaret om »andra effektiva hjälpmedel, t. ex. landbaserad radar och ultrakortvågstelefon». Jag kan bara konstatera att om nätet av dessa tekniska hjälpmedel efter den svens-

ka kusten är dåligt utbyggt, så kan exempelvis marinens fartyg inte utnyttja hjälpmedlen tillräckligt, eftersom alla dessa fartyg — enligt vad jag erfarit — är utrustade med radar. Det gäller både de stora och de små fartygen inom marinen. Jag ser detta som en ren säkerhetsfråga för en grupp anställda i vårt samhälle som inte kan välja arbetsplats och inte heller avvakta bättre förutsättningar för att utföra sitt arbete.

Svaret säger mig också att ekonomin säkert spelar en betydande roll i detta sammanhang, när kommunikationsministern inte nämnde något om det egentliga innehållet i min fråga om de generella bestämmelserna.

Jag anser slutligen, herr talman, att det ur allmän säkerhetssynpunkt med hänsyn till dem som tillhör denna yrkesgrupp och deras anhöriga borde finnas generella bestämmelser om att lotsfartyg skall vara utrustade med radar.

Jag ber ännu en gång att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 12

Svar på fråga ang. rekryteringen av konduktörer vid statens järnvägar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Fru Ryding har frågat mig varför vid behov inte både kvinnor och män rekryteras som konduktörer vid SJ.

Rekryteringen av konduktörer har hittills skett bland den personal som är sysselsatt i växlings- och magasinstjänst. Som regel går vederbörande i stationär tjänst i flera år, innan möjligheter finns att bli konduktör.

SJ:s rekryteringsföreskrifter utesluter inte kvinnliga sökande från den

Svar på fråga ang. televisionssändningar från VM i ishockey

stationära trafiktjänsten och därmed ej heller från konduktörsarbetet. Under flera år har SJ sökt engagera kvinnor i stationernas yttertjänst men utan framgång.

F. n. har SJ ett överskott på konduktörspersonal som beräknas bestå under flera år. Någon nyrekrytering är därför inte nu aktuell.

Vidare anförde

Fru RYDING (k):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret på min enkla fråga. Jag tycker det är bra att föreskrifterna inte lägger hinder i vägen för rekrytering av kvinnor, och det hade jag heller inte föreställt mig.

Jag tycker också det är bra att någon nyrekrytering inte är aktuell på flera år, ty då hinner man kanske ordna så att det också finns kvinnlig personal i de tjänster från vilka man rekryterar konduktörer. Dessutom är det väl ingenting som säger att man behöver ta konduktörer bara bland dem som är sysselsatta med växlings- och magasinistjänst.

Jag hoppas att statens järnvägar mer än hittills vill beakta likställigheten mellan kvinnor och män, så att kvinnorna får samma möjligheter som männen att erhålla olika befattningar. Jag hoppas också att statsrådet Palme vill medverka till en sådan utveckling. Jag föreställer mig att det är en stimulerande uppgift för en ung, modern och framåtsträvande departementschef att söka medverka till att bryta ned den konservatism som finns i fråga om kvinnors och mäns likställighet inom arbetslivet, speciellt inom det område han själv har att bestämma över.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 13

Svar på fråga ang. televisionssändningar från VM i ishockey

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Nihlfors har frågat mig, om jag vill medverka till att fortsatta undersökningar kommer till stånd i syfte att arrangera sändningar i svensk television från världsmästerskapen i ishockey i Wien.

Till en början vill jag — liksom varje torsdag — understryka att Sveriges Radio är ett självständigt och oberoende företag.

Enligt vad Sveriges Radio meddelat föreligger numera — sedan Europeiska radiounionens normer i reklamfrågan beaktats — inte längre några principiella hinder mot eurovisionssändningar från världsmästerskapen i ishockey. Med hänsyn härtill har Sveriges Radio hos radiounionen begärt ett omedelbart återupptagande av förhandlingar med Internationella ishockeyförbundet. Det är självfallet min förhoppning, att det skall bli möjligt att nå en uppgörelse, som ger bl. a. den svenska TV-publiken tillfälle att se ishockey-VM.

Vidare anförde:

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Av statsrådet Palmes svar — som jag tackar för — framgår att han med särskild tyngd vill betona att Sveriges Radio är ett självständigt och oberoende företag. Jag måste erkänna att jag var något tveksam när jag ställde min fråga i förra veckan, men jag fann, att jag kunde föra upp den på det höga plan som jag tyckte att den var värd med hänsyn till de många TV-tittarnas stora intresse för ishockey-VM och att jag fick lov att ta risken att kanske inte få något svar alls. Det rörde sig emellertid om ett internationellt programspörsmål, och det var inte min avsikt att blanda in statsrådet i någon fråga om ett programs utformning.

Jag konstaterar nu att statsrådet endast lämnar ett besked från Sveriges

Svar på fråga ang. televisionssändningar från VM i ishockey

Radio som vi redan har läst i dagens tidningar. Min reaktion är att har vi ett monopolföretag i detta land, som helt behärskar det massmedium som TV utgör, måste vi också räkna med att tittarna — som är miljoner när det gäller denna programtyp — vill ha en så god programservice som möjligt. Därför är det nödvändigt att de som sköter detta bolag gör det på ett sådant sätt att vi inte skall behöva finna oss i en situation som den nuvarande, då man vinglar från ena ståndpunkten till den andra och tydligen inte förrän i sista stund haft möjlighet att nå fram till en position som kan leda till uppgörelse.

Jag vet genom ett telefonsamtal från London i dag att Mr. Ahearne, ordförande i Internationella ishockeyförbundet, ännu i detta ögonblick inte har haft någon kontakt med förhandlarna på EBU:s sida. Alltjämt hänger det alltså på gårdsgården — som man brukar säga här i kammaren ibland — om vi skall få något program från ishockey-VM i Wien. Jag hoppas liksom statsrådet att vi verkligen skall få det, men jag tycker att saken har skötts illa.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag är glad över herr Nihlfors' kommentarer. Mellan dem och vad det står i en kvällstidning att han skulle säga är det en väsentlig skillnad. Kanske herr Nihlfors har råkat illa ut; det har hänt förut i sådana referat.

Trots allt finner jag anledning att slå fast vissa principer. För det första är det här inte fråga om monopol eller inte monopol eller om kommersiell TV. De företag som lever på betald reklam har tvärtom av förklarliga skäl en särskilt fast inställning mot från deras synpunkt obetald reklam; annars hamnar de i ett ohållbart läge gentemot sina annonsörer. Situationen skulle givetvis bli exakt densamma, om vi hade flera radio eller TV-företag här i landet. De som försöker göra detta till en fråga om

radiomonopolet handlar mot bättre vetande.

För det andra är rinkreklam inte alls förbjuden, men Europeiska radiounionens regler säger i detta fall att den måste gälla österrikiska firmor eller företag med tillverkning i Österrike. Hur dessa regler tillämpas, såg vi i går kväll vid sändningen från konståkningsvärldsmästerskapen. Nu tycks man emellertid vara överens om att tillämpa precis samma regler för ishockey-VM, och då är fältet öppet för en uppgörelse, hoppas jag.

För det tredje kan man ha olika meningar om de europeiska reglerna, men så länge de gäller är Sveriges Radio helt bundet av solidariteten mot organisationen.

Jag vill göra ännu en kommentar, eftersom det har antytts i pressen att jag skulle ha gjort något ingripande som på något sätt står i strid mot avtalet med Sveriges Radio. Jag vill klart och entydigt slå fast att jag självfallet inte har företagit mig någonting som kan inkräkta på Sveriges Radios ställning som självständigt och oberoende företag. Vad som skett är helt enkelt följande.

Jag fick i förra veckan en ingående information om förhandlingsläget. Jag fann då lästa positioner som inte kunde gagna vare sig radioföretaget, ishockeyförbundet eller reklamintressena och som berövade TV-tittarna ett synnerligen attraktivt program. Det gällde att hitta en uppslagsände för att föra ut förhandlingarna ur det lästa läget.

Då tog jag kontakt med ordföranden i Svenska ishockeyförbundet Helge Berglund — det har jag självfallet rätt att göra redan som adjungerad ledamot av Svenska kanolförbundets styrelse. Vi resonerade igenom situationen. Han har sedermera på ett synnerligen effektivt och förtjänstfullt sätt agerat vid kontakterna med alla berörda parter, och det ser ut att finnas hyggliga chanser att nå en överenskommelse, även om det säkerligen återstår en del turer.

Svar på fråga ang. rätten att medföra barnvagn å statens järnvägars bussar

Sveriges Radio har här angripits på ett sätt som jag finner otillständigt. De tacklingar som tidningen Expressen har riktat mot Sveriges Radio är till den grad ojusta att de borde leda till minst fem minuter i utvisningsbåset.

Herr **NIHLFORS** (fp):

Herr talman! Kammaren har alltså nu fått reda på att en adjungerad ledamot i ett idrottsförbund ibland kan ha ett visst inflytande på skeendet — även om det inte tycks vara så omfattande som regeringsorganets löpsedlar gör gällande.

Jag vill emellertid ifrågasätta, om de svenska TV-tittarna och radiolyssnarna verkligen är betjänta av att man från det allennärådande bolagets sida för en sådan politik att man försätter sig i en situation som denna. Utan att vara sakkunnig på alla dessa detaljfrågor om huruvida reklam är snyltreklam eller inte tycker jag att denna situation med litet större smidighet från bolagets sida borde ha kunnat undvikas. Tittare och lyssnare har rätt att få sin programservice sådan som de vill ha den. Det är folkets önskan att denna programservice skall vara god, och då får bolagets styrelse rätta sig därefter. Men detta om detta.

Vi hoppas nu att företaget efter dessa erfarenheter en annan gång på ett mycket tidigt stadium försöker komma till klarhet om vad som skall göras för att programservicen skall vara bra.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Jag vill gärna klarlägga en sak. Sveriges Radio kan inte föra sin egen politik i en sådan här fråga, utan den har förts av Europeiska radiounionen. Som medlem i denna organisation är Sveriges Radio bunden av dess beslut. Det har således inte för Sveriges Radio funnits några möjligheter till självständigt agerande. Detta är grundläggande för hela denna fråga.

Låt mig till sist säga, med den vänliga ton vi har använt här, att jag hop-

pas att det inte betraktas som ett ingrepp i programpolitiken om jag uttrycker förhoppningen att om förhandlingarna nu lyckas, det också skall bli bra ishockey.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 14

Svar på fråga ang. rätten att medföra barnvagn å statens järnvägars bussar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **PALME**, som yttrade:

Herr talman! Herr Wennerfors har frågat mig, om jag vill medverka till att sådana instruktioner utfärdas för SJ:s bussförare att de inte kan vägra ta med barnvagnar på bussar under åberopande av rusningstid.

Det tillkommer inte Kungl. Maj:t utan vederbörande trafikföretag att utfärda erforderliga instruktioner för bussförare.

Självfallet är det angeläget att trafikföretagen i största möjliga utsträckning tar hänsyn till barnfamiljerna.

Vidare anförde:

Herr **WENNERFORS** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret.

Vi är tydligen överens om att SJ skall bjuda allmänheten god service, och vi är också båda medvetna om att denna service aldrig kan bli helt fullkomlig. Men målet bör vara att servicen skall vara så god som möjligt.

Vad frågan nu gäller är alltså den bestämmelse som säger att förare av SJ:s bussar må vägra att ta med barnvagnar under rusningstid. Hur ser statsrådet Palme på detta? Jo, han svarar att han inte kan påverka instruktionerna för bussförarna. Och sedan säger han något mycket viktigt och väsentligt: »Självfallet är det angeläget att trafikföretagen i största möjliga utsträckning tar

Svar på interpellation ang. utbetalningen av studiemedel enligt studiehjälpsreglementet

hänsyn till barnfamiljerna.» Det betraktar jag som ett väsentligt uttalande av statsrådet Palme, och jag instämmer i det. Men hur skall det nu tolkas? Ja, jag tolkar det så att statsrådet Palme inte kan acceptera bestämmelsen att människor vägras att ta med barnvagnar på bussarna, och jag förstår att han inte tycker om att det å ena sidan inte råder något förbud men att det samtidigt finns en bestämmelse om att människor kan vägras att ta med barnvagnar.

Jag förmodar att herr Palme kan instämma i den mening som kommit till uttryck i Dagens Nyheter om hur de bussar som inköpes bör vara utformade med hänsyn till problemet med barnvagnar och till de rörelsehindrade. Nu gäller det bara, herr talman, att de som det vederbör får kännedom om detta.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag vill understryka för herr Wennerfors att det inom trafikföretagen pågår arbete för att underlätta förhållandena för barnfamiljerna. I de nya bussar som SJ inköpt för stockholmstrafiken, sammanlagt 275 stycken, har två sittplatser tagits bort för att ge plats åt barnvagnar. Även i bussar av äldre typ tar man nu bort sittplatser för att barnvagnarna skall kunna transporteras på ett lättare sätt.

Jag hoppas att det är en klok och förnuftig linje som man alltså har slagit in på.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 15

Justerades protokollen för den 22 nästlidne februari.

§ 16

Svar på interpellation ang. utbetalningen av studiemedel enligt studiehjälpsreglementet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Fru Jäderberg har frågat, om jag anser det möjligt att införa bestämmelser om utbetalning av studiemedel enligt studiehjälpsreglementet som dels medför snabbare utbetalningar än nu och dels också innebär en anpassning till de bestämmelser som gäller för elever vid postgymnasiala skolor.

Den studiehjälp som kan utgå enligt studiehjälpsreglementet består som bekant dels av förmåner som utgår utan särskild ansökan, nämligen studiebidrag, förhöjt studiebidrag och förlängt barnbidrag, dels av förmåner för vilkas åtnjutande erfordras särskild ansökan, nämligen inackorderingstillägg, resetillägg, inkomstprövat tillägg, behovsprövat tillägg och studielån.

I ett svar i höstas på en enkel fråga i denna kammare omtalade jag, att centrala studiehjälpsnämnden i syfte att få till stånd en snabbare utbetalning av studiehjälpen utfärdat anvisningar till skolstyrelser och rektorer, vari föreskrivs att annan studiehjälp än studielån skall utbetalas vid två tillfällen under varje termin samt att den studiehjälp som utgår utan ansökan, nämligen studiebidrag, förhöjt studiebidrag och förlängt barnbidrag, skall utbetalas inom en månad efter termins början. Vidare omtalade jag att studiehjälp som utgår endast efter ansökan, inackorderingstillägg, resetillägg, inkomstprövat tillägg och behovsprövat tillägg, enligt anvisningarna skulle utbetalas under vårterminen senast i mars månad och under höstterminen senast i november månad.

I vissa fall har förseningar inte kunnat undvikas, främst sammanhängande med att skolstyrelse i fråga om ansökningar om inkomstprövat tillägg måste inhämta utdrag ur inkomstlängd hos lokal skattemyndighet och detsamma gäller behovsprövade tillägg och studielån. Nämnden har i dagarna hemställt

Svar på interpellation ang. utbetalningen av studiemedel enligt studiehjälpsreglementet

om ändring av tillämpningsbestämmelserna till studiehjälpsreglementet i syfte att åstadkomma en snabbare handläggningsgång för ansökningar om studielån. I framställningen föreslås bl. a. en förenkling av nuvarande kontrollsystem. Förslaget är under behandling i ecklesiastikdepartementet.

Jag har erfarit, att centrala studiehjälpsnämnden i samråd med statskontoret överväger möjligheterna att effektivisera de administrativa rutinerna för utbetalning av studiehjälp och att nämnden i sina anvisningar för nästa läsår kommer att föreslå åtgärder som kan nedbringa tiden för utbetalning av bidrag.

Med hänsyn till de två studiesociala systemens olika uppbyggnad är det sannolikt uteslutet att studiehjälpsystemets utbetalningsbestämmelser skulle kunna anpassas till dem som gäller för studiemedelssystemet.

Vidare anförde:

Fru JÄDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Edenman för det synnerligen positiva svaret på min interpellation.

Jag hälsar med tillfredsställelse studiehjälpsnämndens initiativ att hemställa om ändring av tillämpningsbestämmelserna till studiehjälpsreglementet, och jag förmodar att denna hemställan röner positiv behandling i ecklesiastikdepartementet. Det är givet att studiehjälpsystemets utbetalningsbestämmelser inte helt kan anpassas till det system som gäller för studiemedlen. Däremot kan det vara motiverat att jämföra hur de olika systemen fungerar i praktiken. Det är vad jag åsyftade i min interpellation. En jämförelse utfaller inte till förmån för studiehjälpsystemet.

Flera ungdomar som jag kommit i kontakt med har berättat att trots alla maningar och uttalade önskemål om en snabbare handläggning har det dröjt långt in på terminerna innan några

pengar kommit. Nu kan man säga att alla ungdomars ekonomi inte är helt beroende av studiehjälp. Men för åtskilliga ungdomar är ändå det statliga studiestödet ryggraden i deras ekonomi. De måste precis som vi vuxna planera sina utgifter. De har fasta, regelbundna utlägg som helt enkelt måste täckas av de fasta inkomster studiestödet avser att ge.

Det gäller då inte bara att handlägga ansökningsärendena snabbare än nu utan också att rationalisera utbetalningarna så att dessa kan ske snabbare. Därför är jag särskilt glad över statsrådets upplysning att man överväger en effektivisering av de administrativa rutinerna för utbetalning av studiehjälp.

Jag ber att än en gång få tacka statsrådet för det positiva svaret. Det är säkerligen åtskilliga tusen ungdomar som instämmer med mig i detta tack.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Jag hade tänkt aktualisera denna fråga under den allmänna motionstiden, då jag anser att den är synnerligen viktig. Jag blev emellertid avradd och fick reda på att en central studiehjälpsnämnd handlägger dessa ärenden. Jag är glad över att frågan nu tagits upp i en interpellation. Den måste lösas på ett eller annat sätt, ty de nuvarande förhållandena är inte tillfredsställande.

Det studiesociala stöd som beslutades av 1964 års riksdag innebar ett värdefullt komplement till övriga reformer på utbildningens område. Det skapades möjligheter för många fler ungdomar att erhålla den utbildning för vilken de har intresse och fallenhet. Beslutet motogs också med stor tillfredsställelse av såväl studerande som föräldrar.

Ecklesiastikministern har nys från talarstolen angivit hur han ser på frågan. Han framhöll i svaret att enligt föreskrifterna skall annan studiehjälp än studielån utbetalas vid två tillfällen under varje termin. Och ecklesiastik-

Svar på interpellationer ang. praktiken för elever vid gymnasiet tekniska linje

ministern fortsatte med att säga att studiehjälp som utgår efter ansökan — inackorderingstillägg, resetillägg, inkomstprövat tillägg och behovsprövat tillägg — skall utbetalas under vårterminen senast i mars och under höstterminen senast i november månad.

Det har visat sig att utbetalningarna enligt ansökan om studiehjälp fördröjts avsevärt, vilket i hög grad försvårat studierna för många av de ifrågavarande ungdomarna, framför allt för dem som varit hänvisade till egna medel och inte haft föräldrar som kunnat hjälpa till.

Jag läste i en artikel i en tidning följande, som jag fann beklämmande: »I dag är det den 6/12, fortfarande inget studiebidrag. Det skall utbetalas under nov. månad. Dock senast vid nov. månads utgång. — — — Och hyran obetald... Mina feriejobbspengar är slut.»

Jag förstår mycket väl bitterheten hos dessa studerande som många gånger lever i små omständigheter och har dåligt med pengar. Jag vet att de lägger ned ett oerhört arbete för att klara studierna. Skall de då även ha svårigheter med att få pengar, blir det ännu större stenar på bördan.

Därför måste vi nu få en skyndsam översyn av de gällande bestämmelserna om studiehjälp i syfte att åstadkomma en bättre och smidigare ordning för utbetalning av bidragen till de studerande. Det är högst nödvändigt, om de skall kunna klara sig. Jag har talat med studiehjälpsnämnden. Det hade varit bra om man hade kunnat få detta ordnat litet tidigare. Ecklesiastikministern säger nu att det skall klaras nästa år. Har vi bara en garanti för att det skall klaras, då må det vara hänt, men skall det bli en ytterligare fördröjning, kan det inte vara så lyckat.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 17

Svar på interpellationer ang. praktiken för elever vid gymnasiet tekniska linje

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herrar Nordgren och Werbro har ställt frågor angående praktiken för elever vid gymnasiet tekniska linje.

Herr Nordgrens frågor gäller,

om jag anser det tillfredsställande, att halva läsåret förflutit innan skolmyndigheterna meddelat eleverna vad resp. linje innebär,

om jag anser, att den miljöpraktik som kan erhållas ute i näringslivet är lika värdefull som den som kan erbjudas i en skolverkstad, och

om jag är villig att medverka till att de elever som inte upplysts om de förpliktelser valet av vederbörande linje innebär, bereds möjlighet till dispens från den extra skolplikten under sommaren.

Herr Werbro har frågat, om jag vill medverka till

att all den skolpraktik, som enligt föreskrifterna skall äga rum vid teknisk linje i gymnasiet, förläggs till schemabunden tid under läsåret i stället för som nu till viss del under sommarferierna,

att sådan skolpraktik förläggs till tiden efter elevernas val av linje i gymnasiet samt

att elev som på annat sätt erhållit likartad praktik får tillgodoräkna sig den och befrias från motsvarande moment i den obligatoriska skolpraktiken.

I ett svar på en fråga angående sommarskolpraktiken i denna kammare den 2 februari i år konstaterade jag, att skolpraktiken på sommaren mellan årskurs 1 och 2 av den tekniska linjen föreslagits av gymnasieutredningen och att detta förslag fått ett övervägande gynnsamt mottagande bl. a. av näringslivets organisationer. Jag uttalade vidare, att skolpraktiken enligt min mening var ett värdefullt och viktigt led i utbildningen på gymnasiet tekniska linje. Jag har ingen anledning att frånga denna bedömning utan vill under-

Svar på interpellationer ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

stryka att skolpraktiken, som även omfattar två veckotimmar utanför timplanen under läsåret i gymnasiets första och andra årskurser, möjliggör för eleverna att på ett effektivt sätt senare tillgodogöra sig miljöpraktiken. Skolpraktiken kan sålunda enligt min mening betraktas som en förberedelse för miljöpraktiken. Med hänsyn härtill bör emellertid elever som redan tidigare på annat sätt inhämtat motsvarande praktiska erfarenhet kunna beviljas dispens från skolpraktiken.

I fråga om den tidsmässiga förläggningen av skolpraktiken måste hänsyn tagas till elevernas arbetsbörda under läsåret, och det har därför inte ansetts möjligt att förlägga all skolpraktik till terminerna. Detta har även varit ett av skälen till att skolpraktiken förlagts till gymnasiets båda första årskurser. Jag vill dock i detta sammanhang meddela att skolpraktikens tidsmässiga förläggning ytterligare övervägs inom skolöverstyrelsen.

Att samtliga elever ej blivit informerade om sommarskolpraktiken finner jag beklagligt. Skolöverstyrelsen lät dock den 16 januari 1966 informera samtliga skolstyrelser om sommarskolpraktiken, och rimligen borde denna information utan dröjsmål ha förts vidare till eleverna. Detta torde också ha skett på flertalet håll.

Jag förstår att problem uppkommer för elever som först nu blivit medvetna om att sommarskolpraktik ingår som en del av utbildningen. Jag anser trots detta befrielse inte kunna komma i fråga annat än då, som jag nyss sagt, eleven redan inhämtat motsvarande praktiska erfarenhet på annat sätt och möjligen även då särskilt ömmande omständigheter föreligger. Jag kan tillägga att skolöverstyrelsen i början av året utsånt en cirkulärskrivelse rörande dispensmöjligheterna från sommarpraktiken.

Vidare anförde:

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Jag ber att å egna och berörda elevers vägnar få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på de tre frågor som jag ställt i min interpellation. Om jag tolkat statsrådet Edenmans svar rätt — och det hoppas jag — är det ganska tillfredsställande och tyder på vida större förståelse för elevernas problem än de svar på liknande frågor som lämnas av lokala skolmyndigheter ute i landet.

Min första fråga — om det är tillfredsställande att eleverna först nu underrättas om den s. k. sommarskolpraktiken — besvarade statsrådet med att upplysa om att skolstyrelserna redan i januari 1966 fått information härom. Rimligen, säger statsrådet, borde denna information utan dröjsmål ha förts vidare till eleverna. På de flesta håll har väl också så skett, men bevisligen har det inte varit fallet på en del platser, t. ex. i Malmö, Göteborg, Falun och Söderhamn.

Statsrådet säger sig ha förståelse för de problem som uppkommer för de elever, som först nu blivit medvetna om denna sommarskolpraktik, och erinrar i slutet av sitt svar om att en cirkulärskrivelse rörande dispensmöjligheter tillställts skolmyndigheterna. Jag hoppas att statsrådet med denna erinran menar att dispensmöjligheterna i varje fall beträffande de skolor, där av en eller annan anledning informationen om sommarskolpraktiken inte lämnats i tid till eleverna, skall få tolkas så pass generöst att inte den tredje parten — eleverna — vare sig ekonomiskt eller i övrigt blir lidande av denna uteblivna information från skolstyrelserna — naturligtvis under förutsättning att eleverna redan har eller under sommaren kan erhålla motsvarande praktik på annat sätt, t. ex. genom anställning, semestervikariat inom det fack eller den bransch som vederbörande tänker ägna sig åt eller möjligen studieresor och liknande.

Svar på interpellationer ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

Många av dessa elever har mig veterligt i all välmening sökt och fått sådana praktikplatser. De har därmed alldeles säkert velat skaffa sig en erforderlig praktik och kanske också ekonomisk hjälp till de fortsatta studierna. Det är en rimlig önskan att dessa elever bereds möjligheter till dispens för att på detta sätt kunna erhålla önskad och redan planerad praktik. Eftersom den slutgiltiga utformningen av praktiken ännu inte är helt fastställd kan dessa elever som får dispens kanske rent av tjänstgöra som försöksobjekt.

Enligt skolöverstyrelsen pågår överläggningar med representanter för näringslivet om hur praktiken skall utformas. Även om man utgår från två olika huvudmoment understryker man i båda fallen angelägenheten av att åstadkomma en så praktisk och realistisk utbildning som möjligt i yrkesarbetet. Man talar i förslaget om yrkesarbete och om att praktiken syftar till att fördjupa de manuella färdigheterna och ge eleverna förståelse för och inblick i arbetslivets praktiska förhållanden.

Jag vågar med tanke på den betydelse statsrådet Edenman tillmäter utbildningen inom näringslivet hoppas att statsrådet delar min uppfattning att den praktik, som de här berörda eleverna kan få ute i arbetslivet, skulle kunna betraktas som likvärdig med den, som de kan erhålla under cirka fyra veckor i en yrkesskola, och alltså godkännas, i varje fall vad gäller årets elever.

Herr Werbro har ställt ytterligare några frågor som berör denna praktik, varför jag nöjer mig med vad jag nu har anfört. Jag hoppas att i statsrådet Edenmans uttalade förståelse för ungdomen kan inrymmas den tolkning som jag har inlagt i statsrådets svar.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Herr WERBRO (fp):

Herr talman! Även jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Skolpraktiken är, som jag anfört i interpellationens motivering, av stor betydelse för utbildningen och ger stöd åt de teoretiska studierna. Det skulle vara av värde om man kunde införa motsvarande skolpraktiska utbildning inom andra grenar av gymnasieutbildningen, t. ex. inom de ekonomiska och sociala linjerna.

Min första fråga i interpellationen var, huruvida statsrådet vill medverka till att skolpraktiken förläggs till schemabunden tid under läsåret. I sitt svar framhåller statsrådet att man tagit hänsyn till elevernas arbetsbörda under läsåret, och han finner det därför lämpligt att biträda skolöverstyrelsens mening om den i anvisningarna förordade fördelningen.

Jag anser för min del — och den åsikten delas säkerligen av många lärare — att skolpraktiken, som omfattar praktisk yrkesundervisning, med fördel skulle kunna förläggas till schemabunden tid och då skulle utgöra en nyttig avkoppling i ett jäktigt skolarbete. Enligt uppgift som jag har inhämtat har man redan infört denna ordning i Häl-singborg. Där har man ansett den vara mycket tillfredsställande ur såväl skolans som elevernas synpunkt. Att man utnyttjar skolfrierna — särskilt i år när eleverna inte blivit orienterade om denna undervisning — torde inte vara den rätta formen för att stimulera eleverna till aktivt arbete. När andra elever i gymnasiet har sommarlov pågår skolarbetet för dessa. Denna skolpraktik under sommaren kan även vara av avgörande betydelse för de elever som med sommararbete i stor utsträckning bekostar sina studier.

Jag hoppas att statsrådet under alla förhållanden medverkar till att det utarbetas anvisningar som ger de enskilda skolstyrelserna rätt att förlägga denna skolpraktiska utbildning till schemabunden tid under läsåret om man finner det lämpligt.

Min andra fråga gällde om det inte skulle vara lämpligt att förlägga skol-

Svar på interpellationer ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

praktiken till annan tid än under första läsåret. Under detta har eleven inte fattat slutgiltigt beslut om linjeval. Han har bestämt sig för vissa tillvalsämnen men kan göra ändringar i fråga om både tillvalsämnen och linje. Statsrådet har framhållit att skolpraktiken bör vara förlagd till gymnasiets båda första årskurser. Jag är inte riktigt överens med honom härom. Jag tror att det skulle kunna vara lämpligt att förlägga en del av miljöpraktiken till tid före skolpraktiken. Detta skulle kanske innebära att eleverna får insikt i arbetet på en arbetsplats, vilket sedan skulle kunna vara av betydelse för deras linjeval. Jag ser dock med tillfredsställelse att skolöverstyrelsen kommer att ytterligare överväga denna fråga.

Vad beträffar min sista fråga om befrielse från skolplikten, om eleverna har likartad praktik, har skolöverstyrelsen i skrivelse den 1 februari i år — dagen innan interpellationen framställdes — mjukat upp bestämmelserna rörande dispenserna. Det föreligger emellertid stor oklarhet vid tillämpningen av denna möjlighet. Skolöverstyrelsen har inte hänvisat till de utfärdade bestämmelserna av den 13 juni 1966 om vilka delar eller i vilken omfattning dispens skall beviljas. Det sägs bara om eleven har »inhämtat erfarenheter som svarar mot målsättningen».

Om man går till anvisningarna av den 13 juni, finner man på s. 2 bl. a. följande: »Kursplanen för skolpraktiken är omfattande i synnerhet beträffande verkstads-mekaniskt yrkesarbete. Skälet därtill är att denna kurs, om bygg- och elpraktik inte kan ordnas, kan komma att utgöra hela skolpraktiken.»

Här inställer sig frågan hur dispens skall beviljas i de fall då endast verkstads-mekaniskt yrkesarbete kan ordnas och praktiken inhämtas inom bygg- eller elområdet. Hur skall praktisk erfarenhet inom t. ex. kemisk-tekniskt och textil-tekniskt yrkesarbete bedömas? Här är svåra bedömningar, som inte

skolöverstyrelsen har tagit upp och som ställer skolmyndigheterna, bl. a. rektorerna, i en svår bedömningsituation.

Jag hoppas att statsrådet kommer att fästa skolöverstyrelsens uppmärksamhet på detta, så att det kommer utförligare bestämmelser.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Det är kanske bäst att jag understryker att regeln är att det skall finnas skolpraktik. Jag tänker inte medverka till att uppmjuka den regeln in absurdum, herr Werbro. Det skulle vara detsamma som att detta skulle vara ett löst hugskott, och det är det verkligen inte.

Tillåt mig sedan att än en gång ta upp herr Werbro's första fråga. Det är ju alldeles orimligt, och jag kan inte tänka mig att någon lärare med erfarenhet av undervisning på teknisk linje kan inbilla sig det, att denna linje — som förmodligen är den hårdast belastade av alla i det nya gymnasiet — skulle kunna klara upp hela skolpraktiken på schemabunden tid. Det är just det problemet som gymnasieutredningen så klart insåg. Det går inte att göra yrkesmän av gymnasisterna på den tekniska linjen, att göra dem till ingenjörer, om man inte tar en del av somrarna i anspråk.

Sedan har herr Werbro inte alls förstått sambandet mellan skolpraktik och miljöpraktik. Här är det inte fråga om någon pryö. Det är inte fråga om unga män och kvinnor som skall gå ut på arbetsplatserna och se sig omkring för att bli intresserade av vissa grenar. Här är det fråga om en allvarlig yrkesutbildning. Och det måste ju ligga i näringslivets intresse att de som kommer till miljöpraktiken har någon praktisk erfarenhet, manuell träning eller liknande, för att i någon mån kunna hjälpa till i produktionen.

Vi kan inte kräva att man ute på arbetsplatserna skall kunna uppträda som

Svar på interpellationer ang. praktiken för elever vid gymnasiets tekniska linje

pedagoger. Det är svårt nog ändå att finna lämpliga praktikantplatser. De unga måste ha någonting med i bagaget, när de kommer dit. Därför måste skolpraktiken komma först, inte efter miljöpraktiken.

Slutligen vill jag säga att de dispensmöjligheter som gäller är avsedda för den alldeles speciella situationen, att det finns elever som uppenbarligen och beklagligtvis inte har blivit informerade. Då kan skolöverstyrelsen ge dispens när motsvarande praktiska erfarenheter föreligger. Dess bättre finns det också många som går på de tekniska gymnasierna som har verklig praktisk erfarenhet av yrkeslivet. Många går ju inte direkt från grundskola eller realskola till gymnasium — många har kommit ganska långt på yrkesvägen och varit ute i yrkeslivet. Ingen kan tvinga dem till skolpraktik om de uppenbarligen tidigare — på ett eller annat sätt — inhämtat erfarenhet.

Jag skall kanske också stryka under vad jag menar med mitt uttryck »då särskilt ömmande omständigheter föreligger».

Jag kan, herr talman, tänka mig ett fall då en elev uppenbarligen inte känt till bestämmelserna och hårt engagerat sig i någon verksamhet under kommande sommar. Kanske gäller det ett engagemang på en arbetsplats i England, Tyskland eller Frankrike. Han är kanske anställd och han ser det hela som en stor chans — men ändå skulle han behöva avstå från anställningen därför att han under vissa veckor skall ha skolpraktik. — Jag anför detta som ett exempel då »särskilt ömmande omständigheter» föreligger.

Men, herr Werbro, skolpraktiken skall vi slå vakt om; den är en fin sak. Och vill man bli ingenjör på fyra år och vill man efter tre år på en teknisk gymnasielinje komma in på en teknisk högskola får man nog också bekväma sig till att gå denna litet hårdare och litet längre utbildningsväg.

Herr WERBRO (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådets uttalande att vi skall slå vakt om skolpraktiken vill jag kraftigt understryka. Jag har från min egen familj erfarenhet av hur stor betydelse denna skolpraktik har för en teknisk utbildning och vilken betydelse den har när vederbörande kommer ut i arbetslivet.

Herr statsrådet säger att den tekniska linjen är den hårdaste. Det är riktigt. Linjen är den hårdaste inom gymnasieutbildningen för närvarande, och det är angeläget att underlätta arbetet för dessa studerande så mycket som möjligt.

Jag tror emellertid fortfarande att det är värdefullt om praktiken helt eller delvis kan förläggas till schemabunden tid. Praktiken verkar enligt min uppfattning inte tyngande för eleverna utan är tvärtom en nyttig avkoppling. Skolfolk som jag talat med — exempelvis rektorer vid tekniskt gymnasium — har förklarat att eleverna är intresserade av att få koppla av med sådant arbete.

Att jag aktualiserat dispenserna beror på att det är svårt att avgöra dispensärenden. Statsrådet säger att det finns de som har mångårig praktik, och det är riktigt. Det finns de som varit ett par tre år vid företag men ändå inte fått dispens därför att tjänstgöringen inte överensstämde med den skolpraktik som rektorn ansåg erfordrades. Det kan vara riktigt att förfara på detta sätt, men måhända skulle dispensmöjligheterna närmare preciseras i skolöverstyrelsens anvisningar, så att både skolmyndigheter och elever kunde få en uppfattning om hur frågan om dispens skall behandlas.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Herr NORDGREN (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast tacka statsrådet för att statsrådet anförde detta exempel på hur dispensmöjligheterna kan utnyttjas. Det är i huvudsak sådana

Interpellation ang. återgivandet i dagspressen av kartmaterial

fall som varit aktuella — åtminstone tänkte jag närmast på fall av detta slag när jag framställde min interpellation. Dispens bör sålunda kunna beredas de ungdomar som för instundande sommar engagerat sig hårt, under förutsättning naturligtvis att engagemanget i någorlunda rimlig utsträckning kan anses ge erforderlig praktik.

Jag tror att jag tolkar statsrådets uttalande rätt om jag säger att statsrådet hyser denna uppfattning om när dispens skall beviljas.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Vi har nu kommit in något på en aspekt som var uppe när vi diskuterade denna fråga den 2 februari, nämligen de ekonomiska konsekvenserna för eleverna som faktiskt kan uppkomma. Eleverna berövas, menar de, för denna skolpraktiks skull i stor utsträckning möjligheten till feriearbete. Och förhållandena när det gäller feriearbetet har väl skärpts ytterligare nu, då det börjar bli ganska gott om ingenjörer. Man menar att studiehjälpen, som de får under praktiktiden, inte ersätter inkomstbortfallet.

Nu har jag sett uppgifter om att elever, som inte vill ha eller inte kan få dispens och har svårigheter att skaffa sig betalt arbete under sommaren, har ingivit en anhållan om att maximibeloppet för behovsprövat studielån höjs för deras del. Är det inte möjligen en väg som kan beträdas åtminstone under en övergångstid? Ecklesiastikministern skulle kanske kunna medverka till en sådan lösning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 18

Föredrogs var efter annan och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 39, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 40, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt, samt nr 42, angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området.

§ 19

Föredrogs den av herr *Antonsson* vid kammarens nästföregående sammanträde på förmiddagen gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående underlättande av diplomathustrurs yrkesutövning utomlands, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 20

Interpellation ang. återgivandet i dagspressen av kartmaterial

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Umeå (fp), som yttrade:

Herr talman! Enligt ett kungl. brev den 16 juni 1966 skall licensrätt för reproducering av kartor numera meddelas av det statliga företaget Svenska reproduktions aktiebolaget. Reglerna innebär att man inte blott måste ha tillstånd för att reproducera kartor för försäljning utan även t. ex. för att i en tidning illustrera en nyhetsartikel med en enkel kartsnitt. Även sådana enkla, grovritade kartkopior som dagstidningarna ofta gör för att illustrera en olycksplats på havet eller på en väg faller in under bestämmelserna. Det tillstånd som fordras skall vara skriftligt och måste alltså föregås av skriftväxling mellan den dagstidning som skall återge skissen och Svenska reproduktions aktiebolaget. Några fastställda regler beträffande ersättningens storlek finns inte, utan uppkommande ersättningsfrågor avgörs från fall till fall av Svenska reproduktions aktiebolaget.

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för merkostnader på grund av dubbel bosättning

Det ligger i sakens natur att en dags-tidning som vill återge en karts-kiss som illustration till en nyhetsartikel inte har tid att inveckla sig i en omständlig skriftväxling för att få vederbörligt tillstånd. Då tillståndet kommer är nyheten för gammal. Att utan tillstånd återge karts-kissen innebär också väsentliga ekonomiska risker för tidningarna, då de på förhand inte kan veta vilken ersättning som de kan bli tvungna att betala. Kostnaderna kan många gånger bli betydande. Det har t. ex. uppgivits att det skulle kosta 7 öre per tidningsexemplar att återge en karta i storleken 10 × 20 cm. För en landsortstidning med en upplaga av 35 000 exemplar skulle kostnaden komma att uppgå till närmare 2 500 kronor, vilket förefaller vara en alltför hög kostnad. För tidningar med större upplaga blir kostnaden givetvis ännu högre, och för de stora tidningarna i landet kan kostnaden komma att uppgå till orimliga belopp.

Det är enligt min mening av väsentlig betydelse att dagspressen kan ge en så utförlig nyhetsinformation som möjligt utan onödig tidspillan eller kostnad. I en sådan information ingår givetvis också att ha ett gott illustrationsmaterial. Det kan inte anses ligga i samhällets intresse att genom omständliga förfaranden och särskilda avgifter försvåra användandet av kartmaterial för illustrationsändamål i samband med nyhetsförmedling. Enligt min mening borde man därför finna på något sätt att förenkla tillståndsgivningen och befria dagspressen från kostnaderna. Detta synes också ligga i linje med en strävan som torde vara allmänt omfattad i vårt land, nämligen att man medelst generellt verkande åtgärder bör stödja dagspressen.

Med hänsyn till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Vill statsrådet ta initiativ till att till-

ståndsgivningen förenklas och reproduktionen avgiftsbefrias när dagspressen i syfte att illustrera nyhetsartiklar återger kartmaterial?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för merkostnader på grund av dubbel bosättning

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIKNER (s), som yttrade:

Herr talman! I anvisningarna till 33 § kommunalskattelagen äger »skattskyldig, som på grund av sitt arbete bosatt sig på annan ort än den där hans familj är bosatt, därest med avseende på makes förvärvsverksamhet, svårighet att anskaffa familjebostad eller annan därmed jämförlig omständighet icke skäpligen kan ifrågasättas, att familjen skall avflytta till den skattskyldiges bostadsort, åtnjuta avdrag för den ökning i levnadskostnaden som föranledes av den särskilda bosättningen».

Allteftersom omstruktureringen av vårt näringsliv accelererar och arbetskraftens ökande rörlighet medför att gifta arbetstagare har sin arbetsplats och därmed, åtminstone under begränsad tid, också sin bostad på annan ort än där familjen är bosatt, torde ovan återgivna stadgande också komma att få allt större tillämplighet.

Med den skiftande praxis beträffande stadgandets tillämpning som nu gäller synes mig emellertid både den enskilde skattskyldige och skattemyndigheterna ha alltför vaga linjer att gå efter, när det gäller att yrka avdrag för ökningen i levnadskostnaden respektive bedöma huruvida avdrag skall medges.

Av t. ex. vissa i »Handledning för arbetet i taxeringsnämnder» återgivna regeringsrättsutslag i taxeringsmål framgår att regeringsrätten torde betrakta

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för merkostnader på grund av dubbel bosättning

den skattskyldiges kostnader för resor till och från sin familj, som är bosatt på annan ort, såsom en form av fördyrade levnadskostnader och i denna del avdragsgilla.

Från riksskattenämnden föreligger emellertid inte några anvisningar i frågan, och enligt uppgift avser nämnden heller inte att utge några sådana, enär det anses vara fråga om typisk skälighetsbedömning.

Följden härav tycks ha blivit att i vissa län förste taxeringsintendenten i sina råd till taxeringsfunktionärerna givit vissa anvisningar, exempelvis om det antal resor och det reseavstånd som anses böra medföra rätt till avdrag vid taxeringen. I andra län åter hävdar man att skälighetsprövning från fall till fall är lämplig.

Då sålunda två mot varandra stridande metoder tillämpas i olika län och därtill skilda värden tillämpas i de fall då normer anvisats, föreligger enligt mitt förmenande starka skäl för att för hela landet enhetliga regler skapas i förevarande avseende.

Med stöd av det ovan anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande interpellation:

Är statsrådet beredd att medverka till en prövning av möjligheten att skapa för hela landet gällande regler beträffande tillämpningen av 33 § kommunalskattelagen i den del fråga är om avdrag vid taxering för resor till och från familjens bostad i de fall skattskyldig på grund av sitt arbete är bosatt på annan ort än sin familj?

Denna anhållan bordlades.

§ 22

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skri-

velse, nr 82, till Konungen i anledning av väckta motioner dels om översyn av lagstiftningen om förtal, dels om översyn av lagstadgandet om förtal av avliden.

§ 23

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 27, med anhållan om yttrande över vissa rekommendationer och resolutioner som Europarådets rådgivande församling antagit vid sitt artonde ordinarie möte, samt

nr 38, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1967/68, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 24

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr *Nordstrandh*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående Nya Systemaktiebolagets fastighetsförvärv,

herr *Elmstedt*, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående kontrollen över militära vapen och ammunitionsförråd, samt

herr *Larsson* i Umeå, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående generella regler för dispens från investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten.

§ 25

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.24.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 3 mars

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 23 nästlidne februari.

§ 2

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Dahlgren har frågat om jag anser att domänverket bör delta i anbudsgivning på jordbruks- och skogsfastigheter med anbud som kraftigt överstiger en av lantbruksnämnd företagen aktuell och sakkunnig värdering av fastigheterna. Herr Dahlgren har vidare frågat vilka följder jag anser att detta kan få på dels enskilda personers möjligheter att kunna konkurrera om de mest begärliga fastigheterna, dels den allmänna prisnivån på jordbruks- och skogsbruksfastigheter.

Vid domänverkets inköp och försäljning av skogsmark tillämpas de värderingsgrunder som redovisas i proposition nr 148 till 1959 års riksdag. Dessa innebär i korthet att skogens väntade avkastning är utgångspunkt vid värderingen. Avkastningsvärdet beräknas efter samma räntesats som gäller för den s. k. normalräntan. Då särskilda skäl föreligger kan värderingsresultatet jämkas. Mot angivna värderingsgrunder har riksdagen, som behandlat frågan vid upprepade tillfällen, ej haft någon erinran.

I det stora antal ärenden om inköp av skog för domänverkets räkning, som

avgjorts på min föredragning, har jag varit i tillfälle att konstatera att domänstyrelsen iakttagit nyss nämnda värderingsgrunder. Det skulle i och för sig vara tänkbart att dessa värderingsgrunder kunde ge värden som avvek från prisnivån på den allmänna marknaden.

En undersökning avseende kalenderåren 1962—1966 av domänstyrelsens förvärv av fastigheter på auktioner har emellertid gett vid handen att domänstyrelsen i nio fall har kunnat förvärva objekt till eller under det i värderingarna angivna beloppet, i ett fall har domänstyrelsen förvärvat objektet till pris som något överstigit värderingsbeloppet. I icke mindre än 14 fall har domänstyrelsen ej kunnat köpa, eftersom andra köpare har bjudit belopp överstigande domänstyrelsens värdering.

Jag anser mig böra framhålla att värdering av skog aldrig kan ske exakt utan att olika värderingsmän, även om de tillämpar samma grunder, kan komma till något olika resultat. Ytterligare en omständighet som spelar roll vid bedömningen av det faktiska värdet på en skogsfastighet är dess läge ur arronderingssynpunkt. Att en köpare, som får en påtaglig arronderingsvinst, kan och bör bjuda ett högre pris än en köpare, som inte kan göra en sådan vinst, framstår för mig som uppenbart.

Mot bakgrunden av det anförda anser jag att domänverkets värderingsprinciper icke utgjort hinder för enskilda personer att konkurrera om begärliga fastigheter och att det ej finns anledning att överväga ändring i de värderingsgrunder som tillämpas för domänverkets markförvärv.

Vidare anförde:

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

Herr DAHLGREN (cp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att han har svarat på min interpellation.

Svaret är emellertid inte sådant att jag är tillfredsställd. När statsrådet framhåller »att värdering av skog aldrig kan ske exakt utan att olika värderingsmän, även om de tillämpar samma grunder, kan komma till något olika resultat», kan jag instämma häri. Men jag vill tillägga att jag anser det lika självklart att olika ägarkategorier har olika värdeuppfattningar, beroende på de olika ekonomiska förutsättningarna. Jag har velat säga detta för att det tydligt skall framgå att det för mig inte så mycket är fråga om värdedifferensen som sådan. Det väsentliga är i stället huruvida det finns skogsekonomisk täckning bakom det anbud på 1,4 miljon kronor som domänverket har givit. Den frågan är betydelsefull inte minst i konkurrenshänseende och även rent allmänekonomiskt ur skattebetalarnas synpunkt. Därför är det viktigt att de båda statliga institutionernas värderingsmetodik i möjligaste mån är lika.

Vi har ju under en lång följd av år haft anledning att diskutera domänverkets inköspolitik i olika avseenden. Jag vill i detta sammanhang nämna att några av riksdagens ledamöter — däribland jag själv — för exakt ett år sedan var inbjudna att som domänverkets gäster ta del av och diskutera verksamheten ute på fältet. Vid det tillfället anförde överdirektören Rydbo följande:

»Domänverkets prispolitik har varit föremål för mycken diskussion inte minst i riksdagen för några år sedan, då det påstods att verket tillämpade en prissättning som var högre än den som gällde för lantbruksnämnderna och var ägnad att driva upp prisnivån. Dessa motsättningar synes nu ha klarats upp, dels genom att lantbruksorganisationen har deklarerat, att talet om den dubbla prisnivån är överdrivet och dels att vi regelmässigt tillämpar den s. k. normal-

räntan i våra beräkningar. Denna har ju successivt höjts och är nu $5\frac{3}{4}$ % med därav följande nedpressning av värdenivån. Vi anser att vår prispolitik haft en stabiliserande inverkan på skogsfastighetsmarknaden och vi avser så långt möjligt att hålla fast vid densamma. Den nya jordförvärvslagen kan dock komma att medföra en skärpt konkurrens och framtvinga en friare anbudsgivning från vår sida.»

Jag har velat citera detta uttalande eftersom det, som då yttrades, i dag — ett år senare — tydligen inte är giltigt. Vad är anledningen därtill? Är det följderna av den friare jordförvärvslagen eller är det en allmän strävan att fortfarande driva upp en prisnivå som försvårar enskild konkurrens?

Den fastighetsaffär som jag redogjort för i interpellationen innebar att lantbruksnämnden sammanköpte flera fastigheter och för dem betalade 507 000 kronor. Vid lantbruksnämndens därefter gjorda anbudsinfordran avgavs 24 köpebud, därav 23 från enskilda och ett från domänverket. De 23 enskilda spekulanterna hade erbjudit priser varierande från 550 000 till 825 000 kronor, medan domänverket var villigt att betala 1 400 000 kronor för samma fastighet.

Jag vet att de privata spekulanterna hade haft tillgång till skogskunnig expertis vid sina bedömningar av fastighetens värde. Deras anbudssummor stod ju också i ganska god överensstämmelse med lantbruksnämndens egen värdering. Nu säger statsrådet att domänverket beräknat avkastningsvärdet efter normalräntan, alltså $5\frac{3}{4}$ procent. Eftersom lantbruksorganisationen har 5-procents räntesats borde då rimligen domänverket ha hamnat på en lägre anbudssumma. Så blev nu inte fallet.

Som ett tänkbart skäl till domänverkets högre pris anför statsrådet i interpellationssvaret att en köpare kan betala ett högre pris för en fastighet, om han får en påtaglig arronderingsvinst

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

— alltså fördelen av större sammanhängande skogsmarker. Det är ett resonemang vars riktighet jag inte har anledning att bestrida. Men i detta enskilda fall tillåter jag mig betvivla arronderingsvinstens storlek. Om arronderingsvinsten varit så stor att den kunnat spela in på detta sätt skulle den nämligen ha motsvarat värdet av fastigheten. Detta kan inte vara möjligt all den stund fastigheten var på hela 860 tunnland och alltså av en sådan storleksordning att alla köpare, även om den drivits som självständig brukningsenhet, skulle ha kunnat tillgodoräkna sig arronderingsvinst.

Trots det svar jag har fått av statsrådet är denna affär fortfarande något av ett skogsekoniskt mysterium för mig, och den kommer väl tyvärr att förbli det intill dess att domänverket presenterar sina värderingskalkyler och verkligen ger belägg för att man har skogsekonisk täckning för köpet. Kan man inte göra det, ligger naturligtvis misstanken snubblande nära att domänverket, trots alla försäkringar om motsatsen, tillämpar samma metod som skogsholagen under senare delen av 1800-talet och början av detta sekel använde i de norrländska skogsbygderna för att komma in i nya bygder. Det är ett tillvägagångssätt som borde vara domänverket främmande.

Jag vill anföra ytterligare ett perspektiv på denna inköspolitik. Vad får den för följder ur rationaliseringssynpunkt för det enskilda jord- och skogsbruket? Både statsrådet och jag är beredda att medverka till att skapa bärkraftigare jord- och skogsbruk, bl. a. genom en storleksrationalisering där sådan är möjlig. Kommer det, herr statsråd, att finnas villiga säljare till lantbruksorganisationen, när säljarna upptäcker att domänverket kan betala inte bara 100 procent mer utan, som i detta fall, nära 200 procent mer än lantbruksorganisationen? Hur går det då med den önskan om rationaliseringen? Vilka enskilda kö-

pare skall kunna konkurrera till de priserna? Tyvärr är det tydligen så att den högra handen inte vet vad den vänstra gör.

Det enda goda som denna sorgliga affär haft med sig är att domänverket snabbt förbrukat sina tillgångar i markfonden. Jag har verkligen svårt att tänka mig att riksdagen skulle vara villig att förse markfonden med mera pengar mot bakgrunden av bl. a. denna fastighetsaffär.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Oavsett hur domänverket hade skött sin inköspolitik hade herr Dahlgren förmodligen inte varit med om att räkna upp en krona för att domänverket skulle få ökade inköpsresurser.

Jag skall av förståeliga skäl inte gå in på att diskutera det enskilda fallet — vi avstår väl i allmänhet från det i sådana här sammanhang. Men eftersom herr Dahlgren ändå har uppehållit sig vid det vill jag i alla fall klargöra att det ärende, som jag antar han åsyftar, gäller ett innehav som lantbruksnämnden hade förskaffat sig genom att köpa ett antal fastigheter. Ovanligt nog bjöds detta innehav ut på offentlig auktion. Man fick anbud från olika håll. Någon värdering gjordes inte då, såvitt jag kan förstå, av lantbruksnämnden.

Det är riktigt att anbudet rörde sig kring 700 000—800 000 kronor. Domänverket hade i sammanhanget också lagt in ett anbud på 1,4 miljon. Men jag antar att herr Dahlgren är medveten om att fastigheten inte blev försäld vid detta tillfälle. Däremot har den i ett senare sammanhang kommit med i ett byte, där tre parter medverkade. Domänverket släppte till skog ur sitt innehav för att ge möjligheter för enskilda skogsbrukare att få arronderingsvinster, och domänverket fick också då lov att förvärva denna fastighet. Detta skedde sedan det gjorts en värdering under med-

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

verkan av lantbruksnämnden, varvid fastigheten värderades till 1 100 000 kronor. För denna summa har man också köpt fastigheten — eller möjligen för 20 000 kronor mindre. Det finns nämligen en differens mellan värderingen och köpesumman på detta belopp, men den anser jag måste tillmätas mindre betydelse.

Det material som jag presenterade visar att domänverket i ett antal fall — jag tror att det var 14 — inte kunnat förvärva fastigheten därför att dess bud varit för lågt. Jag vågar inte, herr Dahlgren, utan vidare påstå att domänverket har räknat fel vid dessa tillfällen och att de enskilda jordbrukare eller bolag som kan ha förvärvat dessa fastigheter icke skulle ha uppträtt så — som herr Dahlgren uttryckte det — att de hade skogsekonomisk täckning för sina anbud. Det är mycket svårt att göra sådana uttalanden. Om man skulle utgå från ett sådant resonemang, borde man ha frågat varför inte domänverket varit djärvare. Om enskilda människor kan betala så mycket och vara så vänliga mot en säljare, varför skall inte då staten kunna det?

Det finns oerhört många aspekter på denna fråga, och därför kan man inte bara ta ut ett ärende och säga: »Så här ser det ut, och jag är betänksam inför hur det skall gå i framtiden.» Det är ändå att blåsa upp saken till alltför stora proportioner.

Herr Dahlgren nämnde inte att domänverkets resurser är tämligen begränsade. Man har 25—30 miljoner kronor att köpa fastigheter för, man säljer fastigheter så att det kommer in nya pengar, och sedan placeras dessa åter. I verkligheten är det dock endast i en ringa del av den totala markförsäljningen som domänverket kan komma med; det vet nog herr Dahlgren genom uppgifter som tidigare lämnats här i riksdagen.

Herr Dahlgren hyser enligt min mening överdrivna farhågor för framti-

den. Även om han hänvisar till yttrandet som en eller annan person kan ha fällt om vilka principer det är önskvärt att domänverket framdeles skall tillämpa, vill jag erinra om att jag icke har aktualiserat något frångående av de principer som riksdagen har godtagit. Visserligen har vi, herr Dahlgren, diskuterat dem många gånger, men riksdagen har icke funnit anledning att ändra dem.

Herr DAHLGREN (cp):

Herr talman! Herr statsrådet gjorde gällande att lantbruksnämnden inte skulle ha haft något värderingsförslag beträffande denna fastighet. Jag bestriider det. Enligt de handlingar jag har tillgängliga har lantbruksnämnden värderat fastigheten till 731 600 kronor. Att lantbruksstyrelsen vid ett senare tillfälle gjorde en omräkning av detta värderingsförslag och genom större skogsuttag och en ökad mekaniseringsprocess kom upp i en summa på drygt 1 miljon kronor är en annan sak. Ändå, herr statsråd, är avståndet ganska betydande från lantbruksstyrelsens uppräknade förslag till domänverkets bud på 1,4 miljon kronor.

Det s. k. triangelbytet i denna affär vill jag i och för sig inte ha någon mening om, men jag vill gärna understryka att detta byte av den åtrådda rationaliseringsfastigheten i Kopparbergs län hade varit möjligt att genomföra redan vid anbudsförfarandet, eftersom ägaren av denna fastighet var beredd därtill och hade givit bud på den egendom som vi här diskuterar.

Statsrådet för sedan ett mycket intressant resonemang och frågar varför domänverket inte i enstaka fall skulle kunna pressa upp sina priser när enskilda människor kan göra det. Detta är mycket intressant. Det är också mycket intressant att konstatera att bland de 24 anbudsgivarna fanns också ett träförädlingsföretag från Örebro län, vilket tydligen med stor framgång har kon-

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

kurrerat med domänverket i Örebro län. Detta företags anbud på denna fastighet löd inte på mer än hälften av vad domänverket slutligen betalade.

Detta styrker mig, herr statsråd, i min tro att domänverket har givit ett överbud för vilket man saknar skogsekonomisk täckning. Anbudet som sådant är därför ägnat att driva upp de allmänna fastighetspriserna så att enskilda människor inte skall kunna konkurrera.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag tycker nog att herr Dahlgren är alltför tvärsäker när han yttrar sig i denna fråga. Han har dock medgivit att vid den värdering, som kom till stånd i samband med bytet, kom man fram till ett belopp på 1,1 miljon kronor. Han har också erkänt att det förhållandet att man får en arrenderingsförbättring kan vara en faktor som inverkar på anbudet. Ändå kan herr Dahlgren vara säker på att budet är alldeles felaktigt!

Om affären hade kommit till stånd hade det kanske funnits större fog för denna fråga. Nu talas det om ett så att säga hypotetiskt fall — »om det hade blivit ett köp hade domänverket burit sig illa åt». Herr Dahlgren tycks inte ha så stora invändningar att göra mot den aktuella värderingen, ty i så fall borde han också ha riktat sin kritik mot lantbruksnämnden, som medverkade vid denna värdering.

Jag tror inte att vi kommer så långt i denna debatt. Jag kan inte, som jag tidigare har sagt, ge något löfte om att föreslå en ändring av principerna, och jag har inte heller någon känsla av att riksdagen önskar en sådan.

Herr **DAHLGREN** (cp):

Herr talman! Men, herr statsråd, huvudfrågan är ju inte huruvida lantbruksstyrelsens uppräknade värdering på 1,1 miljon kronor är den riktiga eller om domänverkets bud på 1,4 miljon

kronor är den riktiga värderingen. Frågan är om det över huvud taget finns skogsekonomisk täckning bakom domänverkets anbud, vilket jag på goda grunder betvivlar, eftersom 23 andra anbudsgivare inte har kommit upp till hälften av den summan. Då ifrågasätter jag om domänverket handlar riktigt med de pengar som finns i markfonden.

Jag skall gärna belysa denna fråga ur ytterligare en aspekt — vi har ganska god tid på oss i dag. Statsrådet säger i sitt interpellationssvar att grunderna för värderingsmetodiken är angivna av 1959 års riksdag. Den stora frågan, som är värd att uppmärksamma, är om domänverkets värderingsgrunder är sådana att verkets priser blir väsentligt högre än lantbruksorganisationens, d. v. s. väsentligt högre än de priser som gäller på marknaden.

I detta speciella fall har det statliga domänverket betalat nästan dubbelt så mycket som lantbruksorganisationens organ ansett att en enskild jordbrukare skulle kunna betala. Det har sagts att detta skulle vara i överensstämmelse med statens s. k. normalränta. Jag erinrar än en gång om att eftersom man kräver en högre förräntning av domänverket skulle verket ha svårare att avge det högre budet. Det går tydligen lätt för domänverket att köpa upp allt större del av bondeskogsbruket, om man bjuder priser som är så höga, att den enskilde jord- och skogsbrukaren inte kan konkurrera. När frågan om dessa värderingsgrunder behandlades av riksdagen år 1959, så anförde jordbruksutskottet, att domänverkets värderingsgrunder kunde medföra komplikationer. Domänstyrelsen hade ansett det möjligt att vid interna markbyten mellan lantbruksnämnder och domänverket tillämpa en annan prisnivå än den som framkommer vid tillämpning av domänverkets värderingsmetodik. Både jordbruksutskottet och riksdagen underströk, att det i så fall givetvis måste bli fråga om lantbruksorganisationens prisnivå. Nu

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

var det ju i detta speciella fall inte fråga om ett renodlat internt byte mellan lantbruksnämnd och domänverk, ty med hänsyn till detta fall i Kopparbergs län, där berörda rationaliseringsfastigheter kom med i bilden, kan man säga att det var ett trepartsbyte, i vilket domänverket och lantbruksnämnden medverkade. I fallet Ryd tillämpades då domänverkets värderingsgrund, vilket hade till resultat att enskilda jordbrukare och skogsbrukare slogs bort ur konkurrensen av det statliga domänverket och att — det är det viktigaste — lantbruksnämnden fick uppge sin jordpolitiska avsikt att skapa bärkraftiga enheter i enskild ägo.

Det är naturligtvis glädjande om detta fall utgör ett undantag och att det alltså är ett misstag som blivit begånget från domänverkets sida. Men det hade i så fall varit bra om detta blivit sagt i debatten. Tyvärr kan man befara att liknande saker kommer att hända igen och att det kommer att hända oftare. Det är detta, herr statsråd, jag reagerar mot.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Dahlgren är egentligen en lycklig man, om han tror att det är möjligt att på ett sådant här område utfärda bestämmelser, som alltid ger ett objektivt och riktigt resultat. Sådana bestämmelser kan vara ett hjälpmedel — ingenting annat — för de värderingsmän som har att tillämpa dem. Vare sig dessa skogsmän är anställda i domänverket eller om de råkar tjäna skogsägaren eller ett enskilt bolag, så gör de sina värderingar utifrån de kunskaper de har. Jag tycker att herr Dahlgren därför inte skall utgå från detta exempel och säga, att det är en väldigt stor risk för det enskilda skogsbruket framöver, om domänverket skall uppträda på detta sätt. Jag tycker att herr Dahlgren skulle haft underlag för sin kritik om han kunnat påvisa att domänverket systematiskt ligger över med sina

anbud. Jag har emellertid kunnat anföra exempel som visar att det snarast förhåller sig tvärtom. I varje fall vid auktionerna har de priser som domänverket bjudit icke legat över de priser som enskilda bjudit. I flertalet fall har vi haft det motsatta förhållandet.

Under sådana förhållanden borde herr Dahlgren inte vara så förskräckligt orolig som han är. Jag förstår inte mycket av skogsbruk — det skall jag erkänna — och jag kan inte göra de rätta klassindelningarna efter olika dimensioner m. m. eller göra värderingar; herr Dahlgren kanske kan det. Jag tror likväl att det blir mycket svårt för honom att komma fram till någonting på detta område som är så att säga den absoluta sanningen. Det kommer alltid att finnas utrymme för en värdering, och i sådana fall kommer i varje fall inte jag att våga stå upp och säga att domänverket handlat felaktigt.

Herr **DAHLGREN** (cp):

Herr talman! Statsrådet tycker att jag är en lycklig man, och det är jag förvisso i många avseenden. Men om han menar att jag skulle vara lycklig i den bemärkelsen som herr statsrådet vill göra gällande — att jag var naiv nog att diskutera från mina förutsättningar — då är det fel.

Statsrådet återkommer till svårigheterna i samband med värderingsmetodiken, och det är ju det som jag har talat om. Där vill jag att vi skall få fram något annat så att vi slipper dessa ständigt återkommande diskussioner. Statsrådet säger att de olika skogssakkunniga gör sina värderingar utifrån de kunskaper som de har. Men statsrådet vill väl ändå inte göra gällande, att domänverkets tjänstemän skulle ha sådana kunskaper att de kan uppskatta de skogliga fastigheterna till ett helt annat värde än vad lantbruksorganisationen och privata skogsexperten gör. Kan de det, ja då har de sannerligen källor att ösa ur, som är fördolda för annan skogs-

Svar på interpellation ang. domänverkets förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter

expertis, och då borde domänverkets tjänstemän sannerligen snabbt låta dem komma till uttryck och till offentligheten. Det skulle rent av betyda ett uppsving för den skogsindustri som nu är i ett så betryckt läge.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag skall inte fortsätta denna debatt längre. Jag bara konstaterar att herr Dahlgren tydligen inte observerat att jag nämnde att en skogsmän, oavsett vilken kategori han råkade tjäna, gjorde sina värderingar utifrån de kunskaper han hade.

Herr Dahlgren borde väl inte ur del ha anledning utläsa att jag hade den befängda föreställningen att man för att man råkar vara anställd vid domänverket skulle sitta inne med någon högre visdom.

Herr **DAHLGREN** (cp):

Herr talman! Inte heller jag skall förlänga denna debatt mera. Jag vill bara, för att inga missförstånd skall vara rådande mellan statsrådet och mig, säga att jag anser att en fastighet skall betalas till sitt fulla värde så att den ger en hygglig ränteavkastning på det insatta kapitalet. Det är egentligen kärnpunkten i vårt resonemang. Frågan gäller om domänverket kan förvalta de 1,4 miljon kronorna på ett sådant sätt att man får den räntan. Det är en så principiellt viktig sak, herr statsråd, att jag tycker att herr statsrådet borde låta göra en liten översyn av värderingsmetodiken som sådan för att se om man inte kan skapa enhetligare regler.

Jag tror att det är mycket betydelsefullt för det framtida skogs- och jordbruket.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 27, med anhållan om yttrande över vissa rekommendationer och resolutioner som Europarådets rådgivande församling antagit vid sitt artonde ordinarie möte; samt

till jordbruksutskottet propositionen nr 38, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1967/68, m. m.

§ 4

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Larsson* i Umeå, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående återgivandet i dagspressen av kartmaterial, och

herr *Wikner*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående avdrag vid beskattningen för merkostnader på grund av dubbel bosättning.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 5

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av motioner om en europeisk konvention rörande medborgarskapsrätten,

nr 2, i anledning av motioner om en svensk vitbok i vietnamfrågan, och

nr 3, i anledning av motioner om Sveriges officiella inställning till Nordvietnam;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner angående ändrad valdag,

nr 23, i anledning av motion angående ändrade bestämmelser om upprättande av röstlängd,

nr 24, i anledning av motioner angående bestämmelser mot otillbörligt utnyttjande av namn vid upprättande av valsedlar,

nr 25, i anledning av motioner angående utredning om viss utsträckning av skyddet för partibeteckningar,

nr 26, i anledning av motioner angående införande av bestämmelser om valsedlars storlek, och

nr 27, i anledning av motioner om vissa ändringar i bestämmelserna angående förfarandet vid valförrättning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till civilförsvaret jämte i ämnet väckta motioner,

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till bidrag till kostnader för kommunal beredskap och brandförsvaret, och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av statens andel i lotterimedel, och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Peru för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning,

nr 7, angående användande av riksbankens vinst för år 1966, och

nr 8, i anledning av motioner om sänkning av riksbankens diskonto;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående fri rättegång för utlänning,

nr 11, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot vapenstöld, och

nr 12, i anledning av väckt motion om anknytande av äktenskapets rättsverkningar till lysningen i stället för till vigseln,

nr 13, i anledning av väckt motion om vidgad befogenhet för vigselför rättare inom annat kristet trossamfund än svenska kyrkan, och

nr 14, i anledning av väckta motioner om nya former för konkursförvaltning;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till livräntor enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, jämte i ämnet väckt motion,

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor,

nr 9, i anledning av väckta motioner om socialförsäkringskyddet för företagare och fria yrkesutövare,

nr 10, i anledning av väckta motioner om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen,

nr 11, i anledning av väckta motioner angående det statliga bidraget till allmän försäkringskassa, och

nr 12, i anledning av väckt motion angående efterlevnaden av vissa bestämmelser i hälsovårdsstadgan och i lokala ordningsstadgor;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion angående åldersgränsen för rätt att föra moped,

nr 10, i anledning av väckt motion

angående lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik,

nr 11, i anledning av väckt motion om varningsskylt å traktorsläp,

nr 12, i anledning av väckta motioner om användande av varningstriangler i trafiken, och

nr 13, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelserna om trafik i samband med statsbesök; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckta motioner om arbetsgivares uppgifts- och upp-
bördsskyldighet m. m.,

nr 5, i anledning av väckt motion om åtgärder mot ocker vid försträckning,

nr 6, i anledning av väckta motioner om rätten till frimärken å vissa postförsändelser,

nr 7, i anledning av väckta motioner om utbyggnad av ett underleverantörs-system inom näringslivet, och

nr 8, med anledning av väckta motioner om identitetskort för befattningshavare som besöker åldringar m. fl.

§ 6

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 44, angående fortsatt omorganisation av väg- och vattenbyggnadsverket, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.34.

In fidem
Sune K. Johansson
